

Nove možnosti za medijsko raznolikost na Koroškem?

ŽE SKORAJ deset let potekajo debate o ustanovitvi privatnih radijskih postaj v Avstriji, s 1. majem pa bo začel veljati nov zakon o regionalnih radiih, ki naj bi urejeval dostop do etra izven ORF. To je že drugi poskus: prvič je ta zakon zaradi grobih pomanjkljivosti razveljavilo ustavno sodišče. Do začetka septembra naj bi torej istočasno razdelili licence za regionalne (po vsej državi) ter za lokalne radije (za gospodarsko, etnično ali kulturno povezana področja do največ 150.000 prebivalcev). Začetek delovanja regionalnih radijskih postaj bo komajda pomenil kaj več v avstrijski medijski raznolikosti – nimamo namreč nobenih učinkovitih ukrepov in predpisov proti koncentraciji medijev. Na lokalnem področju pa le obstaja nekaj možnosti za novo raznolikost.

Možnost ustanovitve nekomercialnih »svobodnih radij« kot tretja kategorija, kakršna obstaja v mnogih evropskih deželah kot alternativa h komercialnim in javnopravnim, je nazadnje preprečila avstrijska ljudska stranka z vložitvijo veta.

Po vsej Avstriji se bo za licence potegovalo vsekakor več kot dvajset svobodnih radij, ki hočejo odpreti ta medij kot sredstvo za komunikacijo med prebivalstvom. Kandidati prihajajo s področij kulturnih iniciativ, manjšin, univerz in izobraževanja odraslih. V Linzu deluje že od januarja 1997 svobodni radio, poslušati pa ga je doslej mogoče le s pomočjo kabla. Za južno Koroško se trudi društvo AGORA (Arbeitsgemeinschaft offenes Radio / avtonomno gibanje odprtega radia) za realizacijo nekomercialnega dvojezičnega radia, pri čemer je velikega pomena tudi prekomejno sodelovanje s podobnimi projekti v Sloveniji in v Furlaniji.

k & k center v Šentjanžu

vabi na podijsko diskusijo

■ v petek,

4. aprila 1997, ob 19.30

»Rundfunkliberalisierung – kommerzielle Einfalt oder kulturelle Vielfalt«

■ v soboto,

5. aprila 1997, ob 9. uri

workshop »Dva jezika – en radio«, nadaljevanje v nedeljo dopoldne

VESELE VELIKONOČNE PRAZNIKE VAM ŽELI SLOVENSKI VESTNIK!

POTEM ko je Italija zaradi lastne ogroženosti in strahu pred albanskimi begunci, ki še kar naprej plujejo preko Otrantskih vrat in se izkrcavajo v pristaniških mestih Bridgisi in Otranto, izjavila, da bo ne glede na sklep severnoatlantske zveze poslala v Albanijo svoje enote, ki naj bi predvsem preprečile val beguncev in sodelo-

NATO bo posredoval v Albaniji

vale pri varovanju razdeljevanja humanitarne pomoči – hrana, zdravila –, se je za posredovanje odločilo tudi vodstvo pakta Nato. Skupno naj bi v Albanijo prišlo okrog 2.000 vojakov. Njihova naloga pa naj ne bi bila borbene narave, pač pa le vzpostavitev miru in delo-

vanja države ter pomoč pri razdeljevanju humanitarne pomoči. Svoje sodelovanje v enotah je na predčerašnjem sestanku zunanjih ministrov evropske petnajsterice ponudila tudi Avstrija, vendar po besedah vicekanclerja Schüssla predvsem v strokovnjakih za civil-

no upravo. Za sodelovanje pri vzpostavljanju miru in pravne države pa se je kot podpisnica partnerstva za mir odločila tudi Slovenija. Ta naj bi sodelovala s policijsko enoto

Mednarodna skupnost pa se v tem času tudi prizadeva, da val nezadovoljstva ne bi pljusnil tudi v sosednjo Makedonijo, kjer živi 400.000 Albancev.

Nedolžna preiskava provokantnega dekleta je lahko tudi vzrok za ločitev. Seveda, če te zasači žena, kot se je to dogajalo na Obirskem.

Stran 9.

Drugi krog volitev županov

DRUGI krog volitev za župane ni prinesel velikih presenečenj. V Celovcu je pričakovano zmagal Harald Scheucher (ÖVP) proti Sigbertu Metelku (SPÖ), dramatična pa je velika razlika v številu glasov; 68 odstotkov proti 32. Izredno nizka pa je bila v Celovcu tudi volilna udeležba – komajda nekaj več kot 54 odstotna.

Po dvojezičnih občinah Koroške so v drugem krogu izbirali župana tudi v Pliberku, kjer je prav tako pričakovano zmagal uradujoči župan Raimund Grile (ÖVP, 57 odst.). V Bistrici nad Pliberkom je ostal župan Johann Pajank (SPÖ), ki je dobil 59 odstotkov. Globaški župan bo odslej Paul Robnig (SPÖ, 53 %), ki je s tem nasledil Alberta Sadjaka. Na Djekšah je župan Anton Polesnig

(ÖVP), v Galiciji Rudolf Tomaschitz (SPÖ), v Hodišah pa je opaziti krepak zasuk v desno – župan je zdaj svobodnjak Gerhard Oleschko, ki bo v zadevi dvojezičnosti gotovo manj uvideven kot njegov predhodnik Holliber. V Straji vasi ima župansko mesto socialdemokrat Tschikof, na Suhi pa njegov kolega Gerhard Vizotschnig.

Veliko razliko je opaziti med podeželjem in Celovcem, tako pri volilni udeležbi kot tudi v trendu. Velik poraz SPÖ v glavnem mestu ni imel kaj dosti vpliva na deželi, velika večina županov je iz vrst socialdemokratov. Zanimivo je tudi, da je edina županja ostala Štefka Quantschnig v Bilčovsu, kajti županja v Radentheinu Herbichova (ÖVP) je svoje mesto izgubila. ■

ČE SE družita svetovnonazorska breznačelnost in politična neumnost, je rezultat predvidljiv: poraz strankarskega samotarja Sigija Metelka, ki je nadpoprečen v deželnem merilu, samo dokazuje, da tudi brezsravno ljubimkanje s svobodnjaki ne zagotovi politične večine. Volilec je spregledal namen in bil upravičeno zlovoljen.

Preveč enostaven je bil Metelkov račun: socialdemokratska politična usmerjenost še nikoli ni izključevala kokečiranja z nemškonacionalnim liberalizmom, nasprotno, z njim si je bila tradicionalno edina v napadalnem antiklerikalizmu. Kombinacija socialdemokratskega strankarskega članstva (za katerega ni nujno, da voli ravno socialdemokratsko) z nemškonacionalnim, svobodnjaškim populizmom in z nekaj antiklerikalizma – tak je bil Metelkov račun – naj bi mu zagotovila aritmetično večino in županovo mesto. Velika, pogubna zmota, kakor se je izkazalo. Političnemu porazu se je pridružil še zasmeh tako blaženo snubljenega: od Haiderja navzdol je iz vrst

svobodnjakov prišla samo mrzla prha za Metelkovo snubljenje. Haiderjev politični instinkt je očitno bolj razvit kot Metelkov in je tako hitreje zavohal, na kateri strani se naj sonči, če že sam ne stoji v zenitu: vedno na strani močnejšega, in to je bil kljub vsej šibkosti svoje stranke Harald Scheucher.

KOMENTAR

Dr. Franci Zwitter

taboru, se najde kot politična žrtev tako na deželni kot tudi na državni ravni.

Da modra drevesa ne rastejo v nebesa, so dokazale koroške občinske volitve. Prirastek svobodnjakov je bil, če jih primerjamo z

njihovimi pričakovanji in napovedmi – sorazmerno nizek. Niti v Spittalu niso

Neuslišana ljubezen

Vprašanje je, ali je bila Metelkova politična taktika dogovorjena z zvezno stranko, ali pa je to res samo pot samotarja. Protesti z Dunaja so se sprva zdeli bolj medli, tihi in so se stopnjevali šele, ko je postalo jasno, da ne bo rdečmodre večine v Celovcu.

Za primer, da je bila taktika dogovorjena ali vsaj dopuščena z vrha stranke – tudi Klima noče »izmejevati« svobodnjaških volilcev, kakor je večkrat poudaril – pa naj bodo celovške izkušnje nauk: kdor se prostituira v desničarskem

osvojili mesta župana, kjer je zanje kandidiral bivši tretji predsednik parlamenta Haupt. Toda njihovega prirastka se ne da ustaviti samo z doslednim političnim ograjevanjem od njihove politike. Nikakor pa seveda tudi ne s prilizovanjem ali s poskusi desnega prehitavanja njihovih težišč in zahtev.

To so celovške izkušnje. Upati je, da so jih zaznali na vseh pristojnih mestih v vrstah socialne demokracije, od občinskih do zvezne ravni. ■

SKGZ na obisku pri ZSO

Zastopniki Slovenske kulturno-gospodarske zveze iz Trsta, tamkajšnje največje organizacije Slovencev v Italiji, so se pod vodstvom začasnega predsednika Rudija Pavšiča oglasili na sedežu Zveze slovenskih organizacij in nas seznanili s svojim položajem. SKGZ je trenutno v znamenju reorganizacije in bližajočega se občnega zbora, ki ga bo imela 19. aprila.

Obisk Zveze za Primorsko

Iz Slovenije so nas obiskali zastopniki Zveze za Primorsko, ene redkih strank, ki si je v program zapisala tudi skrb za slovenske manjšine. Delegacijo je vodil predsednik stranke Vuga, spremljali pa so ga podpredsednik Mahne, tajnik Šušar in župan Gregorčič. V smislu tega programa je stranka doslej zbrala že nad deset tisoč podpisov, s katerimi zahtevajo učinkovitejše ukrepe za ohranitev slovenstva v zamejstvu. Dogovorjenih je več skupnih akcij na kulturnem in šolskem področju, o katerih bomo še poročali.

VEČJEZIČNOST IN DEMOKRATIZACIJA MODERNE DRŽAVE

Multikulturno izobraževanje v službi enakopravnosti

1. Šolsko izobraževanje – podaljšana roka nacionalistične politike?

Prejšnji teden je bilo v Bonnu v Nemčiji večdnevno zasedanje, na katerem so mednarodni strokovnjaki skušali prikazati, kakšne dolgoročne posledice ima migracijska družba za vzgojo in izobraževanje. Na zasedanju je šlo v prvi vrsti za zaključno oceno šestletnega interdisciplinarnega raziskovalnega programa (FABER = Folgen der Arbeitsmigration für Bildung und Erziehung), s katerim so preučevali družbene spremembe v Nemčiji, ki so nastale s priselitvijo migrantov. Strokovno zanimanje za ta program, ki ga je financirala Nemška raziskovalna skupnost (Deutsche Forschungsgemeinschaft), je bilo zelo veliko. Pedagogi, psihologi, psihoterapevti, sociologi in sociolingvisti z raznih nemških univerzitet in raziskovalnih inštitutov so se z 20 različnimi projekti vključili v šestletno intenzivno razpravo in znanstveno raziskovanje. Povod za ta program je bila šolska politika v preteklosti, ki je zaradi svoje nemškonacionalne koncepcije zapostavljala otroke migrantov in jih tako porivala na rob nemške družbe, saj je bilo nad 50 odstotkov inozemskih otrok v nemških šolah neuspešnih, s tem pa so bili obsojeni na brezposelnost in brezperspektivnost.

Socialno izključevanje inozemcev je konec osemdesetih let v Nemčiji naraslo v toliki

meri, da so celo nekateri politiki sami začeli razmišljati o potrebi bolj odprte politike do tujcev. Zato je Nemška raziskovalna skupnost leta 1990 z velikim pričakovanjem odobrila program, ki ga je pripravila skupina znanstvenikov. Kritično pa je treba pripomniti, da je realizacija tega raziskovalnega programa prišla politikom prav, ker so s tem za nekaj časa odložili vsakršno politično odgovornost in od znanosti čakali konkretne napotke za politično ukrepanje. Da je bilo tako pričakovanje docela zgrešeno, se je izkazalo kaj kmalu, kajti znanost nikakor ne more izravnati tistih družbenih pomanjkljivosti, za katere je odgovorna edinole politika.

2. Mržnja do tujcev – posnemanje starih vzorcev

Eno izmed ključnih vprašanj raziskovalnega programa je bilo, kaj pogojuje nepremostljive »razlike« med migranti in domačini in zakaj tudi šoli ne uspe integrirati inozemskih otrok. Razni projekti v okviru raziskovalnega programa so dokazali, da so šole in izobraževalne institucije bistveni nositelji družbe in njene predstave o sebi. Dokler se država pojmuje kot kulturno, etnično in jezikovno homogena, kot npr. nemška, mora tudi šolsko izobraževanje prevzeti to pojmovanje. Ker migrantske skupine s svojimi kulturnimi in jezikovnimi posebnostmi tako rekoč »motijo« to nacionalno poenotenje, se družba nagiba k temu,

da jih ali asimilira ali pa potisne v geto, da ne pridejo v kontakt z večinskim prebivalstvom. Čeprav je delež migrantskih otrok v nekaterih nemških šolah narasel do 70 odstotkov in več, šola svojega pojmovanja kot jezikovna homogena institucija skoraj nikoli ni postavljala pod vprašaj. Nasprotno. To predstavo o sami sebi je gledala kot nekaj »naravno danega«.

Iz tega raziskovalnega programa pa je postalo zelo jasno, kako težko se šole ločijo od določenih predsodkov do tujcev, ki so zgodovinsko pogojeni in s tem ustrezajo tistim predstavam, ki so zakoreninjene v družbi. Kljub velikim naporom prilagoditi se normam in kulturnim zahtevam nemške družbe je le majhnemu številu migrantov uspelo, da so kot polnovredni državljani dosegli zaželeno integracijo. Nemška šola, ki je zaverovana v svojo nacionalno in kulturno homogenost, kljub 30 do 40 let migracije v Nemčijo skoraj ni sprejele kulturne in jezikovne raznolikosti migrantskih skupin. Njena duhovna togost oz. kulturna zaprtost, tako jo ocenjujejo znanstveniki, ima opraviti predvsem s tem, da je tudi že v preteklosti (tako v weimarski republiki kot v času nemškega nacizma) izključevala vse tiste, ki niso »bili po rodu in krvi nemškega porekla«. Geslo »En človek, en jezik, en teritorij, en narod« je veljalo za odnose med večino in manjšinami. Te nacionalistične orientacije iz preteklosti

se je nemška šola zelo oprijemala, kadar je šlo za migrantske otroke in jezikovno raznolikost.

Eden bistvenih rezultatov tega šestletnega raziskovalnega programa je prav gotovo ta, da so znanstveniki dokazali, da mržnja nemške šole do migrantov ni nekaj novega ali pa celo posledica prisotnosti priseljencev. Svoje korenine ima v več kot sto let starem odnosu do vsega, »kar ni nemškega porekla«.

3. Jezikovna in kulturna raznolikost – bodočnost izobraževanja

Znanstveniki s svojimi kritičnimi analizami nikakor niso prizanašali vsebinski usmerjenosti in ravnanju nemške šole z migranti. Njihov največji očitok je, da sta nemška šolska in izobraževalna politika slej ko prej tradicionalni, ker se z gledujeta po družbenih razmerah iz preteklega stoletja. Nista se pa sprijeli z zahtevami in potrebami moderne migracijske družbe, ki naj bi gradila na jezikovni in kulturni raznolikosti in katere politika bi morala biti brez vsakega nacionalizma in rasizma.

Kljub ostrim kritikam nemškega šolskega sistema so znanstveniki omenili vrsto pozitivnih premikov, ki bi jih brez raziskovalnega programa ne bilo:

■ etnične in kulturne manjšine so danes politična tema, mimo katere nemška država ne more. Mednarodno tudi Nemčijo merijo po tem, v koliki meri

izpolnjuje manjšinske in človekove pravice;

■ s svojimi nešteti publikacijami (nad 180), ki so nastale iz raziskovalnega projekta, so znanstveniki bistveno prispevali k večji javni tankočutnosti za potrebe migrantov;

■ nekatere nemške dežele so sprejele spomenice, s katero pozivajo šole, da je upoštevanje jezikovne, etnične in kulturne raznolikosti temeljno izhodišče modernega izobraževanja;

■ stalna konferenca kultusministrov je lansko leto izdelala predlog, ki šolsko politiko zadoljuje, da se v večji meri kot doslej briga za uresničitev medkulturnega izobraževanja;

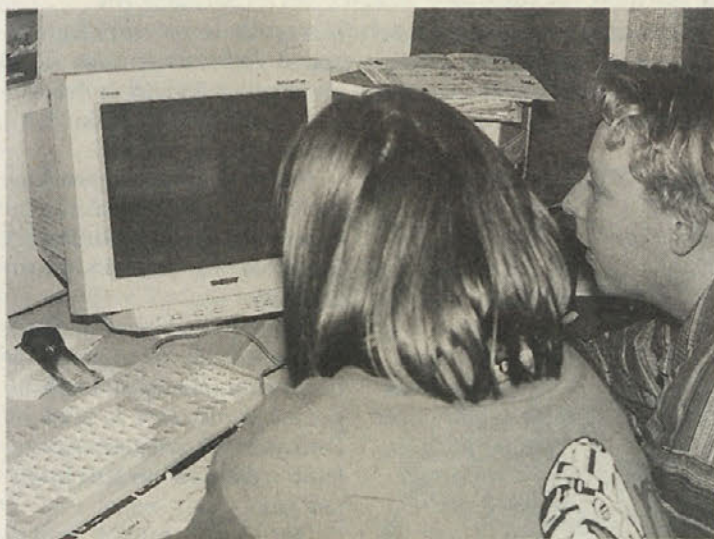
■ na pobudo raziskovalnega programa je dežela Nordrhein-Westfalen sprejela vrsto šolskih modelov, ki delujejo in poučujejo po principih antirasistične vzgoje.

Nemška izobraževalna politika bo vsekakor pridobila, če se bo resno lotila tistih vprašanj in priporočil, ki so jih izdelali znanstveniki na podlagi večletnega raziskovalnega programa. Nemčija je s tem šele na začetku prave šolske in izobraževalne reforme. Za Avstrijo pa velja, da se bo morala v najkrajšem času strokovno spoprijeti z vsemi vprašanji, če se hoče uveljaviti kot moderna država, ki svojo bodočnost gradi na jezikovnem, kulturnem in etničnem pluralizmu. Temeljita razprava v Avstriji se bo morala šele začeti.

Dr. Vladimir Wakounig

KRIZA NA DELOVNIH TRGIH

O prihodnosti dela

Kot kaže imajo prihodnost storitvene dejavnosti.

VSI SMO pričue fundamentalnim strukturnim spremembam v gospodarstvu in na drugih področjih družbenega življenja, katerih posledice še nikakor ne moremo docela predvideti. Strokovnjaki menijo, da bo prehod iz industrijske v storitveno družbo korenito spremenil delovni svet: stalnih delovnih mest bo vedno manj, vedno več žensk in moških si bo moralo zagotoviti in urediti existenco kot »novi samostojni« ali »življenjski podjetniki«. Ali je to nov recept proti brezposelnosti za postobdobje?

Trajna brezposelnost

Vse evropske industrijske države že približno dvajset let tare velika brezposelnost, razvoj pa kaže, da se bo še povečala. Politiki in gospodarstveniki se tega problema dolgo niso zavedali in ga niso jemali dovolj resno. Sedaj pa je jasno, da krize na delovnem trgu ni mogoče rešiti s starimi koncepti industrijske rasti: zaradi avtomatizacije in computerizacije že tretje industrijske revolucije tradicionalni delovni panogi v sekundarnem sektorju, to je produkciji avtomobilov in težki industriji, primanjkuje delovnih mest. To pa je že kar dramatično. Da bi v prihodnosti preprečili strukturne pomanjkljivosti v prilagajanju ob spreminjajočem se delovnem trgu, politiki, gospodarski in delovni strokovnjaki zahtevajo namesto

količinske rasti sekundarnega sektorja (industrijska proizvodnja) pospeševanje storitvenih dejavnosti.

Nova podjetja in delovna mesta

Val ustanavljanja podjetij samostojnih in malih podjetnikov/podjetnic in pospeševanje iz javnih sredstev naj bi prinesel predvsem nova delovna mesta (SV, št. 9, str. 2). Statistika pa kaže, da je življenje samostojnih »zelo trdo«. Več kot polovica ustanoviteljev po petih letih propade. Zanimiv podatek: ženske so veliko bolj aktivne in uspešne pri ustanav-

ljanju in vodenju podjetij kot moški. Večina njihovih podjetij so prestala tudi kritično fazo prvih petih let, pri moških pa samo polovica (velja za Ameriko). Propadli so predvsem tisti, ki se v fazi ustanavljanja niso zavedali težav in ki se niso poslužili strokovnega svetovanja. Tudi na Koroškem je nekaj primerov, da so se nekateri brezposelni navzlic krizni situaciji odločili za pot v samostojnost, ker pač ni drugih poklicnih alternativ. Po izjavi poslovodje AMS (Servisa za delovni trg) Josefa Sibitza ti ljudje lahko računajo s pospeševalnimi finančnimi sred-

stvi. Po javnomnenjskih raziskavah je kultura in sprejemanje samostojnosti/samostojnega delovanja pri nas še dokaj nerazvita in negativno obarvana.

Spremembe in trendi

Trendni raziskovalec Armin Ziegler vidi na osnovi vedno večje potrebe po storitvenih dejavnosti nove možnosti za ustvarjanje na milijone novih delovnih mest oziroma zaposlitvenih možnosti, in sicer na področju komunikacije, transporta in prometa, zdravstva, varovanja okolja, prostega časa, športa, kulture, izobraževanja in socialne oskrbe. Po najnovejših študijah DIW (Nemški inštitut za gospodarske raziskave) in IFO (Inštitut za gospodarske raziskave) pričakujejo v Nemčiji in drugih razvitih evropskih državah tudi porast v bolj kompleksnih storitvenih dejavnostih, kot so to publiciranje, svetovanje, menedžment, raziskovanje in organiziranje. Medtem ko je v Ameriki in na Japonskem na 100 prebivalcev zaposlenih v industriji samo še 25 ljudi, je pri nas število še znatno višje.

Ali bo v prihodnosti dejansko prišlo do neke vrste »renesanse samostojnih«, pa je manj odvisno od politikov, ampak je povezano s fundamentalnimi, revolucionarnimi spremembami

na delovnem trgu in gospodarskem področju. Raziskovalci delovnega trga že zdaj svarijo pred tem, da je za številne ljudi iluzija, da bodo v izučenem poklicu delali vse življenje oz. vso delovno dobo, lahko usodna. Poklicni profili se bodo še hitreje spreminjali, treba se bo pripraviti na nov razvoj in spremembe. Samo tisti, ki to vidi in sprejema, ki se je pripravljen sproti učiti in izobraževati, bo v prihodnosti v poklicnem življenju uspešen. Ameriški model razvoja v smer obširne privatizacije vseh sektorjev se v zadnjih letih pojavlja in uveljavlja tudi v evropskih kapitalističnih državah, saj se državne birokracije, ki so do nedavno nudile zagotovljena delovna mesta, nenehno krhajo. Socialnopravno zagotovljenih delovnih mest bo v prihodnosti vedno manj, napovedujejo raziskovalci. Smo na začetku fundamentalnih strukturnih sprememb celotnega gospodarskega in delavskega sveta, menijo strokovnjaki. To fazo primerjajo s prehodom agrarne v industrijsko družbo. Razmišljanje in teorijo o prihodnosti dela, delovnega trga je veliko. Upravičeno, saj je to osnova sleherne človeške eksistence. V kakšno smer bo šel razvoj, v katerega so vključeni ljudje in družbene sile, pa ne more natančno povedati še nihče. Vprašanj je veliko, več kot odgovorov.

Mirko Štukelj

POSPEŠEVANJE INTERREG

Zaželjeni so uresničljivi projekti!

PRETEKLI četrtek sta SGZ (Slovenska gospodarska zveza) in KIS (Kmečko izobraževalna skupnost) priredili posvet o Interreg programih, katerega so se udeležili predstavniki političnih, gospodarskih in kulturnih organizacij koroških Slovencev. Na posvetu so predavali referenti Bernd Triebel z deželne vlade (EU – izobraževalna borza), Hans Schönegger s Koroškega sklada za pospeševanje gospodarstva (KWF) in Hanzi Mikl od zbornice za kmetijstvo in gozdarstvo (LWK).

INTERREG programi kot tudi CILJ 5 b, LEADER in drugi temeljijo na osnovi programov, ki so nastali v sodelovanju z deželnimi in zveznimi ustanovami, sklenjeni pa so bili s pristojnimi organi Evropske komisije decembra leta 1995 in veljajo do leta 1999. Inicijativa INTERREG Evropske zveze podpira in pospešuje prekomerno sodelovanje s ciljem gospodarske krepitve teh regij.

Finančni obseg znaša 122 milijonov šil., sestavljen pa je iz zveznih, deželnih in privatnih sredstev. Od teh je predvideno 65 milijonov šil. za turistične, obrtne in industrijske projekte, 17 milijonov za tehnično pomoč, 13 milijonov za kmetijstvo in gozdarstvo, 11 milijonov za izobraževanje in 16 milijonov za zaščito narave in okolja ter za kooperacije med narodnimi parki. Paralelno

k temu pa podpira EU Slovenijo s PHARE CBC programom. Vse dvojezične občine so zajete v območje INTERREG pospeševanja.

Po izjavah referentov je predpogoj za pospeševanje projekta, da si projektni nosilci na Koroškem poiščejo partnerja v Sloveniji v enem od zgoraj navedenih področij. Potre-

ben pa je tudi privatni kapital. Glede pospeševanja pa je tako, da morajo projektni nosilci odgovarjati točno določenim navodilom oziroma smernicam INTERREG programov. Medtem ko je v okviru CILJ 5 b pospeševanja ogromno projektov na papirju in tudi že v fazi realizacije, se na področju INTERREG dogaja le malo.

Schönegger je celo dejal, da manjkajo na področju industrije dobri in uresničljivi projekti. Bolj pozitivno je lahko poročal Hanzi Mikl. Sedaj je na papirju nekaj projektov: projekt ovčjereja (Slovenji Plajberk), Coppla kaša (Železna Kapla), izobraževanje kmetov (KIS), in projekt kornoplja (Podjuna).

Na področju šolstva je tudi nekaj projektov: Komenius I (Zalka Kuchling), Komenius II (Milka Hudobnik) ter kooperacija med vajeniškimi šolami na Koroškem in v Sloveniji (SGZ).

Možnosti z res dobrimi, zanimivimi, inovativnimi in uresničljivimi projekti dobiti pospeševalna sredstva so vsekakor dana. Sredstva pa bodo dobili tisti nosilci projektov, ki bodo pravočasno predložili dobro koncipirane projekte pri pristojnih uradih.

M. Š.

Predavanja so bila zanimiva, alternativnih možnosti za gospodarstvo v dvojezičnih občinah je kar precej.

AGRARTEHNIKA
ZADRUGA
PLIBERK

RABLJENI TRAKTORJI	DOBRO ZALOŽENO SKLADIŠČE REZERVNIH DELOV
FIAT 65-90 820ur	DELAVNICA, ŠPECIALIZIRANA ZA POPRAVILU TRAKTORJEV IN KMEČKIH STROJEV
FIAT 70-95 1770ur	
FIAT 65-90 3000ur	
FIAT 88-94 2000ur	
FIAT 60-88 750ur	
FIAT 540 50.000,-	ZASTOPSTVO
FIAT 82-94 S KOMPLETNO OPREMO ZA GOZD	
FIAT 780 S ČELNIM NAKLADALNIKOM	TESTNI TRAKTOR
NEW HOLLAND L65DT	
FIAT 72-94DT	TRAKTORJEV

☎ 04235/2039-30

STROKOVNO PEDAGOŠKO ZDRUŽENJE

Deset let založniške dejavnosti

STROKOVNO pedagoško združenje je bilo ustanovljeno leta 1984 na željo obeh osrednjih slovenskih organizacij na Koroškem, Zveze slovenskih organizacij in Narodnega sveta koroških Slovencev, in to iz potrebe časa po kontinuiranem delu na področju dvojezičnega šolstva na Koroškem in v skrbi za njegovo bodočnost.

Nemškonalne organizacije na Koroškem so pričele vedno bolj brezobzirno napadati dvojezično šolstvo ter zahtevale spremembo manjšinskošolske zakonodaje.

Tudi sami učitelji smo čutili, da je treba v smeri samopomoči nekaj ukreniti. Potek dogajanja na področju dvojezičnega šolstva v nadaljnjih letih je potrdil pravilnost njegove ustanovitve. Strokovno pedagoško združenje je na Koroškem in na Dunaju sodelovalo pri pogovorih o šolskih vprašanjih, v šolskih komisijah in pri pripravah predlogov za spremembe o dvojezičnem šolstvu.

V tem razgibanem času smo o šolskih vprašanjih izdali dve publikaciji: Ein Jahr danach (Leto pozneje) in Abschied von Reformillusionen (Slovo od iluzij o reformah).

daktika poučevanja v osnovnošolskih razredih začnjata močno preoblikovati, pomagati sami. Poleg tega je bilo z naše strani treba podpreti vse ter sodelovati z vsemi, ki so nam bili naklonjeni. K njim štejem predvsem vrsto ljudi na celovski univerzi in takratno ravnateljico zveznega inštituta v Celovcu.

Posebno do leta 1988 se je med učiteljstvom razvila močna in razvejana dejavnost na metodično-didaktični strani. Posamezniki in skupine smo obiskali šole na Dunaju, v Nemčiji, Švici, Italiji in v Sloveniji, kjer so v razredih skupno poučevali otroke večinskega naroda in manjšine ali otroke domačega prebivalstva ter tujih državljanov (zdomcev) iz različnih evropskih držav.

Marsikaj smo videli, spoznali način dela z dvema učiteljema v razredu, delo z nam večinoma neznanimi didaktičnimi pripomočki, se seznanili z organizacijskimi problemi šolskega vsakdana in slišali o pozitivnih in negativnih straneh takega pouka.

Osebnost sem način poučevanja z menim večinoma neznanimi didaktičnimi učili in z dvema učiteljema spoznal prvič leta 1984 v Švici.

Sami, kmalu pa v sodelovanju s pedagoškim inštitutom v Celovcu, smo razmišljali in začeli izdelovati nova primerna didaktična učila za pouk slovenskega jezika posebno v dvojezičnih razredih ljudske šole. Pozneje so naši izdelki pogosto služili didaktičnim delavnicam na začetku njihovega delovanja pri izdelovanju didaktičnih učil za vsakodnevne potrebe v razredu in za poprestritev pouka.

Na dvo-dnevnem seminarju združenja na

Reberci, katerega so vodili trije člani celovške univerze, smo se celo lotili izdelave predlogov za organizacijske spremembe znotraj dvojezične ljudske šole. Izdelali smo tri predloge in jih posredovali šolskim oblastem na Dunaju z željo po uvedbi šolskih poizkusov. Z našim delom smo bistveno pomagali soustvarjati

javno mnenje in preprečiti heimatdinstovske zahteve po ukinitvi javne dvojezične ljudske šole na Koroškem.

Na dvojezični ljudski šoli v Žitari vasi smo se od leta 1985 dalje kar vsi zelo uspešno ukvarjali z izdelovanjem učil in didaktičnih iger za pouk slovenskega jezika.

Kmalu jih je nastala cela vrsta in začeli smo razmišljati o razmnoževanju nastalih di-

daktičnih iger in delovnih listov, ki naj bi našli pot tudi med kolege in kolegice na drugih šolah za uporabo v dvojezičnih razredih pri pouku slovenskega jezika. V zamenjavo pa bi dobili tisto, kar so po nekaterih dvojezičnih ljudskih šolah ustvarili kolegi. Toda za to je bila potrebna tehnična in finančna pomoč.

Dobro se še spominjam, kako sem na manjšinskem kongresu v Churu v Švici prepričeval predstavnika BKA (Urad zveznega kanclerja) z Dunaja o potrebi izdajanja in financiranja didaktičnih učil za pouk slovenskega jezika, ker jih nobena založba v Avstriji ni pripravljena natisniti. S seboj sem imel LÜK aparat in svoje VUP liste ter mu jih v sprejemnici hotela pokazal in razložil način dela s tem didaktičnim učilom. Razumel je našo potrebo po

učilih v slovenskem jeziku in od takrat dalje za naše projekte vsako leto prejemo finančno podporo.

V šolskem letu 1987/88 sem uspešno zaključil prvi projekt združenja. Natisnili smo učna pripomočka **Mini VUP - VAJE** (I. Raschun) in **Jezičkovne VUP - VAJE** (St. in F.

Kukovica). Vaje se opravljajo na LÜK aparatih, katere ima vsaka šola.

Začetek je bil storjen. Kolegice in kolegi so učili dobro sprejeli.

Razumljivo, da sem poskušal izdajanje učil nadaljevati in da sem segel po didaktičnih pripomočkih, ki so bili primer-

ni za tisk in na razpolago na šoli v Žitari vasi. Tako sta v naslednjih letih izšli še dve učili (J. Wrulich in F. Kukovica), pripravljene na naši šoli.

Potem pa se je krog sodelujočih avtorjev začel širiti. Naslednji sodelavci so bili Rezika Iskra, Marica Hartman in Jurij Opetnik.

Najprej smo letno natisnili po eno, včasih dve učili. Odkar pa mi je uspelo dobiti finančno pomoč ministrstev za pouk na Dunaju in v Ljubljani, uspemo letno izdati tudi po štiri pripomočke.

Doslej smo založili in dali natisniti 23 različnih učil (zadnje je v tisku), didaktičnih iger in drugih učnih pripomo-

naše publikacije primerne tudi za darilo otrokom in uporabo doma. To je ena od ugodnih možnosti, da se preko teh učil širi slovenska beseda.

Za delo v šoli pa ne potrebujemo le različne učne pripomočke, pač pa v prvi vrsti učbenike. Trenutno jih imamo za obvezno šolstvo zadovoljivo število. Novejši so nastali v času, ko se združenje prizadeva za zagotovitev široke izbire učil v slovenskem jeziku. Mnogi kolegi in kolegice, avtorji in avtorice učbenikov so dolgoletni sodelavci našega združenja. Njihovo delo priča o odgovornosti, ki jo čutijo do našega dvojezičnega šolstva, o velikem idealizmu in dobri strokovni usposobljenosti.

340 ugank za šolo in dom - 1996

8 tekstovnih vaj za šolo in doma
Teksti za pomoč pri pisanju spisov (oblika, vsebina) - 1996

močkov v knjižni obliki. Prvotno zamišljeno izdajanje pripomočkov za učenje slovenskega jezika smo uspeli razširiti še na glasbeno vzgojo, na stvarni pouk, računstvo in predšolsko vzgojo.

Pri naši založniški dejavnosti je sodelovalo skupno 15 različnih avtorjev. Skoraj vsi so učitelji ali učiteljice, ki poučujejo na šolah na dvojezičnem ozemlju avstrijske Koroške. Za nekatere knjige in učila smo potrebovali primerne ilustracije. Te so delo sedmih različnih avtorjev.

Skrb za finance, izbor primernih učil za tisk, redakcija, oblika in stiki s tiskarnami vse do končnega proizvoda je še vedno moja skrb.

Zadnja leta dodamo na koncu vsake knjige še seznam različnih učnih pripomočkov in didaktičnih iger, ki so izšle od Igrivo učenje slovenskega jezika ob začetku naše založniške dejavnosti pa do danes. Ta pregled naj služi dvojnemu namenu. Predstavi naj našo ponudbo in vsakemu interesentu omogoči, da si priskrbi za svoje delo primerne učne pripomočke. Posebej je treba poudariti, da so skoraj vse

Če bomo tudi v bodoče zmogli vzporedno delovati na obeh področjih - učbeniki in učni pripomočki -, se nam ni treba bati upada kvalitete pouka. Nasprotno, dvojezični ljudski šoli se ne bo treba bati primerjav s šolami z le nemškim učnim jezikom. Pa še na nekaj ne pozabimo! Po kvalitetnih in sodobno opremljenih večbarvnih učbenikih in učnih pripomočkih otroci radi posegajo. Lepe knjige za otroke in

starše tudi vidno vzpostavljajo enakopravnost jezikov v šoli in delujejo v smeri naše želje in potrebe po enakopravnosti jezikov na Koroškem ...

Po branju teh vrstic in premisleku o potrebi samopomoči (nobena založba v Avstriji ne skrbi za tisk učnih pripomočkov v slovenskem jeziku!) vabim vse strokovnjake, posebno pa kolegice in kolege k sodelovanju pri založniški dejavnosti Strokovnega pedagoškega združenja.

Franc Kukovica.

Theodor Domej (Hrsg.)

Das Jahr danach

Beiträge und Dokumente zum ersten Geltungsjahr des Kärntner Minderheitenschulgesetzes 1988

Mit Beiträgen von: Sapp Bruggler, Theodor Domej, Georg Gumbel und Vladimir Wolanin

Klagenfurt - Celovec 1989

Za naše delo in potrebe žal pri pristojnih v deželnem šolskem svetu in pri večini koroških politikov dolga leta nisimo našli razumevanja.

Posamezni člani in članice združenja so v preteklih letih mnogo prispevali k otrokom bolj ustreznemu načinu poučevanja v dvojezičnih razredih in pri pouku slovenskega jezika v četrtih razredih/šolskih stopnjah v dvojezičnih ljudskih šolah ter v glavni šoli.

Mnogo bi se dalo napisati o narodnopolitičnem delovanju združenja in o delu posameznih učiteljev in učiteljic na področju metodike in didaktike poučevanja.

Danes naj bo govor le o založniški dejavnosti združenja. Deset let uspešnega založniškega delovanja je jubilej, ki se ga je treba dostojno spomniti.

Kakih natančnih predstav in načrtov za založniško dejavnost pred desetimi leti ni bilo, a vedel sem, da si moramo, ko je dvojezična ljudska šola v nevarnosti in se metodika in di-

Dialogi in igrice za vadenje slovenskega pogovora in učenje na pamet - 1996

Potrebna je minimalna akceptanca ljudi

Dovolite, da začnem z nekoliko provokantnim vprašanjem: občinska odbornica Zelenih Maria Vassilakou Vas je ob priložnosti 100-dnevnice Vašega uradovanja masivno kritizirala, češ da je bila ureditev Vašega urada ena sama etiketna prevara, da se v resnici od »ere Hatzla« ni ničesar spremenilo in da od Vas doslej ni prišlo nič drugega, kot odpovedi, česa vsega ne bo. Kaj pravi te k takim očitkom?

Mislim, da to ni dobro spričevalo, ki ga daje ona Integracijskem fondu, saj je rekla, da prej ni bilo ničesar. Rekla bi, da delo Integracijskega fonda ne moremo označevati kot nič.

Prav tako se je tudi v zadnjem času mnogo dogajalo. Na primer ni mogoče spregledati interetničnega multikulturenega stanovanjskega projekta na združni ravni. Vsaj ljudje, ki se bodo tam vselili, bodo videli, da je to več kot nič. Ali pa ukrepi na pedagoškem področju: že 40 skupin se je vključilo v poskus predšolskega pouka za otroke, ki niso obiskovali otroškega vrtca z mešanimi skupinami (tu- in inozemci).

Predvsem mi je pomembno poudariti, da gre pri vseh ukrepih za skupne projekte Avstrijev in Neavstrijev. Odločno se borim proti mišljenjem nekaterih politikov, da je Integracijski fond samo za tujce in da se integracijska mestna svetnica bavi samo s tujci. Integracijski ukrepi koristijo vsem!

Že razumem, da je opozicija vedno zelo neučakana. Kljub temu vabim vse, ki se dejansko zavzemajo za integracijo, k sodelovanju.

Po jesenskih občinskih volitvah na Dunaju je postala Renate Brauner (SPÖ) prva integracijska mestna svetnica in se je s tem tako rekoč začela v mestu uradna integracijska politika. Po sto dneh, odkar je bila izvoljena, je čas za prvi rezime njenega dela in za pogled naprej. Z njo se je pogovarjal Joži Wutte.

Fond sam obstaja že dolgo, tudi večino tekočih projektov imamo že nekaj časa, novost je bila ureditev Vašega urada. Je bila le simboličnega značaja, ali se je od tega dne zares kaj spremenilo?

Seveda je ureditev urada tudi simboličen akt – in to je pomembno, kajti s tem dokaže mestna vlada, da ji leži integracijska politika na srcu. Vsi živimo skupno v tem mestu, med nami pa je mnogo ljudi s posebnimi potrebami. Ena skupina teh so migrantje in migrantke in za te hočemo posebej skrbeti. V toliko je namig na simboliko resničen, a to vidim kot nekaj pozitivnega in pomembnega.

Po drugi strani pa vidim svojo nalogo v skrbi, da se upoštevajo naši tuji someščani na vseh področjih. Integracijski resor ni kot, v katerem se zbere vse, kar se tiče tujcev. Nasprotno, naloga mojega resorja je, da vplivam tudi na vsa druga področja in opozarjam na potrebe migrantov. To pomeni na primer, da se na kulturnem področju upošteva multikulturalnost.

Z nastopom Vašega dela so bila povezana zelo visoka pričakovanja, da se bo s tem čez noč spremenila dunajska integracijska politika. Predvsem mislim tu na plakativne

Renate Brauner

zahteve kot je komunalna volilna pravica za tujce ali pa odprtje občinskih stanovanj za tujce državljane. Kako zgleda zdaj s temi zahtevami?

Kot ste pravilno rekli, so to zelo plakativne zahteve, vprašanje pa je, ali s takimi plakativnimi zahtevami na področju sožitja lahko premaknemo kaj na bolje. Ne rečem, da se moramo obračati samo po mnenju večine – politika mora vsekakor biti korak naprej in vplivati na mišljenje ljudi. Potrebna pa je na tako senzibilnem področju vsaj minimalna akceptanca Dunajčanov in Dunajčank, ker bi bile take zahteve sicer kontraproduktivne.

Mislim, da je treba imeti pred očmi cilj, to je po eni stra-

ni gradnja stanovanj za tuje someščane in po drugi strani možnost soodločanja tujcev v mestni politiki. Prvo je mogoče doseči tudi z gradnjo združnih stanovanjskih objektov – predstavili smo že več takih projektov. Istočasno pa menim, da masivnega stanovanjskega problema ni mogoče rešiti samo z gradnjo občinskih in združnih stanovanj, temveč predvsem s sanacijsko ofenzivo starih hiš.

Na področju volilne pravice za tujce je cilj možnost soodločanja in močnejša interesna zastopstva. In tu mislim, da je prvi pomembni korak ureditev sosvetov za tujce. Da si ureditev le-teh želim, je znano. Že kot deželna sekretarka SPÖ sem dala Inštitutu za raziskovanje konfliktov nalog, da si ogleda podobne projekte v inozemstvu. Ta nalog bo kmalu izvršen in rezultate bomo intenzivno prediskutirali. Če se bo izkazalo, da so mednarodne izkušnje pozitivne, je cilj vsekakor ureditev sosvetov.

Ena glavnih težav pri integracijski politiki je gotovo socialna zapostavljenost večine tujcev, ki zaradi mnogih diskriminacij na delovnem sektorju niso v stanju izboljšati svojega socialnega standarda. Ali obstajajo v tem sektorju kon-

kretni načrti za izboljšanje dane situacije?

Edina diskriminacija v delovnem pravu za tujce je, da nimajo pasivne volilne pravice za obratne svete in sama se že leta borim za ukinitve tega zakona. Sicer mi ni znano, da bi bili tujci v delovnem pravu diskriminirani. Težava pa so pri delovnih dovoljenjih in kvotni regulaciji. Osnovno vprašanje je, ali se priznavamo k principu omenjenega dostopa tujcev na delovni trg in ne poznam nobene stranke, ki se k temu ne bi priznavala. V trenutni situaciji na delovnem trgu si namreč ne moremo privoščiti neomejenega dostopa novih delovnih sil. Moj poskus pri novem integracijskem modelu – kolikor mi je pač uspelo vplivati nanj, saj je v zvezni kompetenci – je bil, da je treba novo priseljevanje delovnih sil drastično omejiti in da gledamo, da omogočimo ljudem, ki že tu živijo, po določenem času dostop na delovni trg. Po novi uredbi je to po osmih letih.

Če obstajajo tako že kvote za priseljevanje, ali ne bi bilo pametneje reči, tisti, ki so že tukaj, naj imajo pravico delati in si tako izboljšati življenjski standard, saj bi to gotovo zmanjšalo črni delovni trg pa tudi druge vrste kriminala.

Prosim vas, da si zamislite, kaj bi pomenilo, če bi od danes na jutri prišlo na delovni trg okoli 60.000 nekvalificiranih delovnih sil? Pomislite, kaj bi to pomenilo za druge nekvalificirane delojemalce, ki so večinoma sami prav tako tujci ali pa neo-Avstrijci. To je z vidika socialdemokratske političarke popolnoma nesprejemljivo. ■

7. MARCA je potekel 100-dnevni rok od izvolitve prve integracijske mestne svetnice na Dunaju Renate Brauner (SPÖ; glej tudi intervju) in s tem od uradnega začetka integracijske politike mestne vlade. Ta dan je vzel zeleni klub v dunajski mestni hiši za povod, da si ogleda vsebino te integracijske politike in njene perspektive, in sicer s podijsko diskusijo, pri kateri so sodelovali August Gächter (Inštitut za višje študije), Markus Konstantin Beiwl (Inštitut za raziskovanje konfliktov) in občinska odbornica Zelenih Maria Vassilakou. Diskusija, ki jo je vodil Robert Schlesinger, je bila zamišljena tako, da bi po uvodnih referatih diskutantov izvedli hearing, razdeljen na šest tematskih področij. A že po drugem tematskem krogu (stanovanjska in delovna politika) je bila diskusija prekinjena in preložena na drug termin, saj so bili po treh in pol urah debate že vsi dokaj izmučeni. To kaže, da je tematika vsekakor polna odprtih vprašanj in zanimanje zanjo veliko.

Gächter je že v uvodnem referatu razburil duhove s trditvi-

Integracijska politika na Dunaju

jo, da je v trenutni situaciji nemogoče odpreti občinska stanovanja za tujce. Do tega zaključka je prišel s socialno analizo: tujci dosegajo povprečno le 60 % poprečnega blagostanja domačinov. To se pravi, da so večinoma na socialno najnižji ravni, medtem ko so prebivalci občinskih stanovanj v glavnem člani srednjega sloja. Zato izhaja Gächter iz tega, da bi vsakršno nasilno mešanje ljudi iz različnih družbenih slojev privedlo do nepremostljivih konfliktov. Pametneje bi se mu zdelo odpreti delovni trg za vse tukaj živeče tujce (po uradnih cenitvah jih je trenutno okoli 60.000 brez delovnega dovoljenja), ker da bi delovni trg po njegovem mnenju to brez večjih težav prenesel. Tako pa bi si tujci sami lahko izboljšali standard.

Beiwl vidi glavne težave integracijske politike v tem, da je tema zelo emocionalizirana in da se je težko boriti proti dominantnim mnenjem. Sicer pa se mu zdi najpomembnejša social-

na integracija, za katero je potrebno po eni strani boljše izobraževanje tujcev (predvsem tudi jezikovno), po drugi strani pa odprtje delovnega trga in možnost proste izbire delovnega mesta za tujce. Dokler namreč obstaja zakonska diskriminacija, je nemogoče odpraviti družbeno.

Najostreje je integracijsko politiko mestne oblasti kritizirala Maria Vassilakou. Očitala ji je, da še vedno vztraja pri represivni politiki iz »ere Hatzla« (do jesenskih volitev je bil odgovoren za tujce in je bil znan po zelo nečloveških izjavah, npr. da je treba izgnati tudi dojenčke, če je kvota izpolnjena, op. avt.). Izvolitev posebne integracijske mestne svetnice da je bila le prevara, saj se vsebinsko ni ničesar spremenilo. Odkar je Braunerjeva na oblasti, da od nje ni bilo čuti ničesar drugega kot odpovedi: volilne pravice za tujce ne bo, občinska stanovanja bodo tudi v bodoče tujcem zaprta ipd. Integracijska politika se po nje-

nem mnenju na Dunaju omejuje na multikulturalna praznovanja in na nekatere projekte socialnih delavcev. Ni pa vidne strategije za izboljšanje situacije.

Zato ona predlaga naslednje konkretne točke:

- povišanje kvote za združevanje družin (100.000 v petih letih), da bi s tem dali tukaj živečim tujcem bivanjsko varnost – vendar je to zvezna kompetenca;
- odprtje delovnega trga: po treh letih naj bi vsi tu živeči tujci dobili stanovanjsko pravico (Wohnbürgerschaft) s prostim dostopom na delovni trg in z neomejenim dovoljenjem za bivanje;
- izenačitev socialne pomoči tujcem iz nižjega sloja s podporami avstrijskim državljanom;
- odprtje občinskih stanovanj;
- politična participacija (volilna pravica na komunalni ravni);
- krepitev vseh etničnih skupnosti na Dunaju (trenutno so npr. Čehi in Judje dobro organizirani, medtem ko Turki in ljudje iz bivše Jugoslavije praktično nimajo lastnih struktur.

Pri debati o stanovanjski politiki se je še enkrat vnel disput o odprtju občinskih stanovanj, ki trenutno nima potrebne akceptance ljudi. Zato je bilo več govorcev mnenja, da je odprtje možno šele po minimalni socialni integraciji in izboljšanju življenjskega standarda.

Na področju delovnih dovoljenj so se strinjali vsi, da trenutne diskriminacije niso potrebne, ker da bi delovni trg lahko prenesel dodatnih 60.000 delovnih sil, ki so itak že zaposlene, a zaradi prepoveda legalne nastavitve pač delajo na črno. V pogovoru je prišla na dan še marsikatera absurda ureditev: tako smejo npr. tujci na dunajskih plesnih šolah poučevati le tradicionalne narodne plesne, ne pa klasičnih družabnih plesov. Ker pa se v zadnjih letih vedno pogosteje dogaja, da tradicionalni narodni plesi postanejo družabni (npr. salsa in drugi južnoameriški plesi), bo treba posamezne plesne spet na novo definirati.

Kot že omenjeno, je bila debata po tej točki prekinjena, nadaljevala pa naj bi se po veliki noči. jo

Koroški literarni ustvarjalci in ustvarjalke

Društvo slovenskih pisateljic in pisateljev se v našem listu že drugič predstavlja s prispevki svojih članov in tudi tistih, ki (še) niso, a bodo morda postali. Razveseljivo je, da je poziv, da naj avtorji pošljejo svoje še neobjavljene prispevke, naletel na odprta ušesa (in peresa).

Možnost objavljanja stvaritev koroških pesnikov in pisateljev ni velika, zato smo si za-

dali nalogo, da bomo občasno posvetili nekaj prostora tudi literaturi. Hkrati naj bo to vzpodbuda vsem, ki radi pišejo, da nam bodo poslali svoja dela. Ne gre nam za to, da bi ocenje-

vali ali postavljali visoke literarne kriterije. Nekateri pišejo v stilu ljudske umetnosti, ki bi prav pri nas na Koroškem ne smela zamreti, saj imamo prav na tem področju bogato tradi-

cijo. Nekateri so bolj spretni, drugi manj, nekateri že izkušeni in priznani, drugi se morajo šele uveljaviti.

Tokrat objavljajo predvsem ženske; očitno imajo več poguma kot moški – Tonči Haderlap je častna izjema.

Kogar je zamikalo, da bi videl svoje delo tudi natisnjeno,

naj se obrne na predsednika Društva slovenskih pisateljic in pisateljic Hermana Germa v Pliberku – on in tajnica društva Anita Hudl zbirata gradivo.

Bralcem pa želimo, da se med prazniki sprostijo in morda je prav zdaj najbolj primeren čas za branje!

Lastovke

Glejte, lastovke so že priletele. Naše domove spet bodo ogrele.

Zdaj sonce močnejše bo zopet sijalo. Nam vsem srce se bo srečno smejalo.

V gnezdih zaslišalo se bo čiv, čiv, čiv, lačen in živ.

Pust in Pustek

Pust in Pustek sta hodila, velike in male, vse sta razveselila. Zaplesala sta si hopsasa in zapela veselo tralala.

Vse pojedla, vse popila, a nesrečno v sneg se zvrnila in nista več se prebudila.

Anka Jernej-Gregorič

Rodila se je leta 1960 kot kmečka hči v Mali vasi pri Globasnici. Po ljudski šoli je štiri leta obiskovala slovensko gimnazijo v Celovcu, nato pa se je šolala še pri šolskih sestrah v Šentpetru pri Šentjakobu. Doma v Čepičah, kjer so imeli starši znano gostilno pri Jueni, se je izučila za kuharski poklic. Potem je dve leti delala v otroškem vrtcu »Naš otrok« v Celovcu, se poročila in zdaj živi s svojo družino v Čepičah. Že dvajset leti piše pesmi, po-

navadi za aktualne trenutke: za materske proslave, osebne dogodke, za otroke v vrtcu ... Napisala je že precej besedil za pevsko družino Lipusch, pa tudi za glasbenika in komponista Hanzija Artača. Nekaj pesmi je že objavila v Nedelji, Družini in domu, našem tedniku, brala pa jih je tudi v celovškem radiu. Je mati treh otrok in zato trenutno piše predvsem za otroke, njena tiha želja pa je, da bi jih izdala v knjižni zbirki.

Družinsko veselje

Hej, otroci, pridite, igrali se bomo igrice vsi. Hura – mama, ata, vsi smo se zbrali, skupno se bomo igrali. Kako je lušno, če imajo starši čas, bolje kot pa televizija je skupna igra za nas.

Drevo

Anzej, greva, poglej, tam je tisto drevo, na katerega sem splezal. Toda kaj je znjimo? Glej, kako se mu sušijo veje, ali se bo celo drevo posušilo? Škoda, če ne bomo pazili na drevesa, le kam bomo mi otroci potem plezali?

Sneženi mož

Juhuhu, zdaj pa ven in hitro v sneg, ti naredi trup, jaz pa glavo, mama, prinesi klobuk, da imel ga bo na glavi. Pa še usta, nos, oči, oh, kako se nam smeji in v roki metlo drži. Zdaj možiček si še vesel, dokler te topel veter ne bo za zmeraj vzel.

Jaslice

Atej je prinesel s podstrešja jaslice. Pod božično drevo jih bomo postavili. Danijel je postavil sveto Marijo, Nadja svetega Jožefa, osla in pa kravo dala je mama, jaz pa sem smel, bil sem vesel, položiti v jasli malega Jezuščka.

Mladost

Zasijalo je sonce, najprej slabotno, a vedno močnejše, tako močno, da je predrlo temo.

Taka je tudi tvoja mladost: najprej otroška leta, a potem postane veter mladosti vedno močnejši, postane kot vihar, ki bi vse podrl.

Mladost, ti si naša moč, naše hrepenenje, naše upanje, m l a d o s t – ti si naše vse!

Mama

Kako sem vesel, da te imam, mama! Ti si moj vir življenja. Ti si mi kot prijateljica, kateri lahko vse zaupam. Hvala ti, o mama!

Božično drevo

Dišeča jelka, polna zelenih vej, košata krošnja cvetočih kristalov, med drevesi živi, o božiču cveti.

V temačni grapi raste, sveži zrak napaja dolino, bodeče igle še živijo, korenine jelke pa trohnijo.

Človek odsekal jelki okras, božična senca jo obsveti, zelena veja se osuši, drevo umira, ne cveti.

Ugasne sveča, izhlapel je gozdni duh, božično drevo nikogar več ne ogreva, v sobi sam sameva.

Tonči Haderlap

Pesnik se je rodil 6. decembra 1930 v kmečki družini v Lepeni. Tam in pa v Železni Kapli je obiskoval ljudsko šolo, zaradi vojne pa ni mogel zaključiti obveznega šolanja. Njegov

oče je namreč že leta 1943 šel v partizane, mater pa so Nemci odgnali v koncentracijsko taborišče Ravensbrück. Tudi sam je moral leta 1944 pobegniti v gozdove, kjer je bil do konca vojne kurir. Po vojni je bil gozni delavec, a se je še naprej izobraževal v gozdarstvu in opravil izpit za poklic-

pevec in igralec pri SPD »Zarja« v Železni Kapli in sodeloval pri radijskih oddajah v Celovcu. Napisal je tudi nekaj skečev za lovske oddaje. Njegove pesmi so bile objavljene v raznih revijah v Sloveniji in na Koroškem, samostojno zbirko pa je izdal s Klubom prijateljev lova leta 1982.

Jesenski dan

Veter listje razmetava, povsod razkošnost barv, vlaga cvetju še priliva in jesenski obraz umiva.

Jesenski dan stiska zadnje sokove v sadove, od svojih oklepov jih odmetava.

Nato pa mrak prihaja, zagrne umirajoče cvetove.

Sneg

Sneg nas hoče zasuti v našem brlogu, komaj se sučemo v krogu, zasijalo bo sonce na livado v novo leto mlado.

Prometna nesreča

Mogočno se peljejo ljudje v črni limuzini k pogrebu. Na križišču ovira. Tovornjak ustavi njih vožnjo, pogreb se nadaljuje.

Jok in stok, solze, voda vre, kri in rana, na cesti drama.

Cesto so pometli, izbrisali sledove, promet drvi naprej, nihče ne vpraša, kdaj in kje te sreča zapusti.

Obir

Od tvojih korenin iz dolin sem rastel in živel, gledal k tebi v višino in po tebi hrepenel.

Zdaj tu sem pri tebi in ves sem zaživel, vidim tebe, gore in doline, vse slovenske domačije.

Gozdove, jezera in reke, skalnate prepreke, sledi, zgodovino tvojih dni.

Karla Haderlap

je doma v Lepeni pri Železni Kapli, piše pa predvsem priložnostno ob aktualnih dogodkih.

Arihova peč

Bleščeča planina mi je vredna spomina, deseti že letos sem si jo osvojila. Prvo nedeljo v marcu tam vedno je pohod, vedno pride nekaj sto ljudi, ki se ga udeleži ... Malo za sprostitev, malo za počitek našega slabega spomina. 9. februarja 1945 pod Arihovo pečjo, bila je prava huda bitka.

Nemci so zasačili bunker poln partizanov – in so morili ... Devet po številu, le eden ranjen je ušel. Več dni so v Šentjakobu jih razkazovali, kot drva mrličke ob cesto jih nametali. Da z njimi ljudi bi zastrašili, da bi se jim prej uklonili. To niso lepi spomini – a potrebni, ker to so si partizani zaslužili. Mi danes smo dolžni, da delamo za mir, da bi ljudje se spoštovali med seboj, drug drugega priznali – in nikdar več med seboj se bojevali –

Onki Boschitz

je doma v Celovcu in obiskuje 7. razred Zvezne gimnazije za Slovence.

Razum(ljivost)

Nisem hotela,
da me razumejo,
kljub temu
so me razumeli.

Ali tudi ne?

Ker če bi me razumeli,
bi tudi razumeli,
da nisem razumljiva.

Morda sem sama kriva?!

Saj sama nisem razumela,
da bi morala povedati,
da nočem biti razumljiva.

Prihodnost

Moje kraljestvo je kraljestvo gnusobe.
Čarovnica sem in cesarica izgubljenih duš.

Moj dom je dom krutosti.
Čarovnica sem in gospodinja hudobnih podob.

Moje spremstvo je spremstvo surovosti.
Čarovnica sem in voditeljica požrešnih strahov.

Pazite se!
Čarovnica sem in s sencami svojih čarovnij
bom prekrila vašo zahrbtno moralo.
Kmalu boste pod mojo oblastjo.

Čarovnica sem in postala bom lastnica tega groznega sveta.

Kati Marketz

je gotovo ena najbolj plodnih ljudskih pesnic. Rojena je leta 1933 v Kršni vasi, živi v Šentlipšu v Podjuni. V šolo je hodila v času, ko je bila slovenščina prepovedana, zato je Kati pravcat samouk, saj se je jezika naučila predvsem z branjem knjig. V tradiciji koroških bukovnikov piše ob kmečkem delu in o življenju na vasi.

Doma?

Živim v vasi,
ki se imenuje mesto.
Hodim po poteh,
ki se imenujejo ceste.
Govorim z ljudmi,
ki se imenujejo domačini.
Opažam, da so mi tuji.

Čeprav sem tukaj doma.

Pozdrav z gora

Pozdrav z gora,
nate misel moja ta,
naj odmeva zate,
široj sveta,
preko valov morja.

Pozdrav z gora,
s cvetjem me objela
pomlad zelena,
misel nate, ta zaklad
preko valov širnih livad.

Pozdrav z gora,
ozelenela v hladnem
jutru lipica,
znova v sreči zasanjala
sva preko valov morja.

Dekle

Dolina zelena,
po gorah sneži,
osamljena hiš'ca,
kjer ljubica spi.

Fantič iz doline
je ljub'co budil,
je psiček zalajal,
pa se je skril.

Deklica zala
ga čaka zaman,
ob oknu vsa zaspana,
saj se dela že dan.

Advent

Adventni čas potresa
snežinke na zemljo,
mrzel veter brije,
megla pada na zemljo,
slavček več ne poje,
utihnil drobnih ptičic glas,
vse mirno je in tiho,
prišel je adventni čas.

Pripravimo srce,
v zgodni zori zvon nas kliče,
iz spanja nas budi,
čas obljube se nam bliža,
z veseljem čakamo nanj vsi.

Planinska

Zlato jutro zažari,
s planine naš sprev zveni,
kosci mladi in veseli
svoje delo so začeli.

Res prelep je košnje god
za planinski čvrsti rod,
koscem nam razžarja lice,
greje nam srce, grabljice.

Že leži pri redi red,
takšna je za kosci sled,
povelje tako: zgodaj vstani,
v košnji se ne skušaj z nami!

Znoja, kosec, se ne boj,
čeprav rosan obraz je tvoj,
ki izvablja ti ga kosa,
to ti je najlepša rosa.

Celovški zmaj

Sredi Celovca na Novem trgu je živel zmaj. Živel je in počival na svojem prestolu. Prav nič ga ni zanimalo, koliko ljudi, staršev z otroki, starcev s psi, šolarjev in drugih poskavalcev je šlo tod mimo. Zdelo se je, kot da je slep in gluha za vse mimoidoče.

Nekoga opoldneva, v stolpu mestne farne cerkve je ravno zvonilo, je prispela na Novi trg šolarica s svojo težko torbo na rami. Ustavila se je pred zmajem, ga postrani pogledala in vprašala:

»Kdo si pa ti, da noč in dan samo poležavaš?

Zmaj je začudeno dvignil glavo, rahlo premaknil rep in opazil, da se je sedaj njegovo življenje spremenilo.

Kdo da sem, vprašaš? Ali me ne poznaš? Celovški zmaj sem in moj dom je podest na Novem trgu.

Že vem, že vem, kdo si, je odgovorila deklica.

Kdo si pa ti, ki motiš moj počitek? In kaj nosiš na hrbtu?

Mojca sem in zelo koristna deklica. Vsak dan hodim v šolo, se pridno učim, na hrbtu nosim šolsko torbo in sploh sem v redu. Nekoč bom šla v službo in bom postala bolniška sestra, da bom stregla tistim, ki me bodo potebovali.

Joj, joj, kakšne načrte imaš. Kar ne morem se načuditi, je

rekel zmaj. Jaz pa nisem prav nič koristen. Edinole kakšen turist se včasih postavi pred me in me slika, to je vse, za kar sem jaz na svetu.

Veš kaj, zmaj, poišči si službo. Jaz moram sedaj oditi, ker me čaka mamica s kosilom, po kosilu pa domača naloga. In sploh se mi zelo mudi.

Zmaj je deklico žalostno opazoval, kako odhaja, in se je bal, da bo spet zašel v brezdelje.

Nočem več sedeti tu in samo čakati, da me kdo fotografira. Nekaj koristnega bom podvzel. Poiskal si bom službo. Juhu! kako lušno bo!

Zlezel je s prestola in začutil je, kako mu v roke in noge prihaja moč. Glavo je premikal z lahkoto in nasploh je bil sedaj zelo gibčen. Še par počepov in prevalov in že je bil na poti iskat službo.

Kar zna deklica, zmorem tudi jaz, si je dejal, ko je potrkal na vrata prve trgovine z mešanim blagom. Ni počakal, da bi ga kdo povabil noter, saj je dosti časa opazoval ljudi, kako so vstopali v trgovine in jih s polnimi vrečami spet zapuščali. Potrkal je pa le, saj je bilo prvič, da se je odpravil med zemljane. Trgovka se je silno prestrašila, ko ga je zagledala.

Kaj pa iščeš tukaj? ga je vprašala, ko je prišla do sape.

Zmaj sem in prav rad bi bil koristen. Imate morda kako službo zame? Pripravljen sem prevzeti dela raznih vrst. Pišem, računam, berem, skratka vse znam.

Ali znaš tudi prodajati blago razne vrste?

Prodajati se nisem učil, ampak morda bi se tega posla navadil pri vas?

Dragi zmaj, zelo prijazna ponudba. Toda ljudje bi se te zbal in sploh – ne potrebujemo nobenega prodajalca. Časi so slabi in ne bo dela zate. Prav žal mi je.

Zmaj se je lepo poslovil, a ni vrgel puške v koruzo.

Poskusil sem in ni mi uspelo. Ampak dan še ni pri kraju, jaz pa sem poln zanosa.

Ivana Kampuš

roj. Zwitter, v Šentjakobu v Rožu. Študirala je slavistiko in anglistiko v Gradcu in Celovcu, sedaj pa poučuje slovenščino in angleščino na Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu. Doslej je izdala pesniško zbirko »Tvoja sem piščal«, v pripravi pa je zbirka njenih otroških pesmic, pravljič in iger.

Ob nedeljah je opazoval ljudi, kako so lepo oblečeni hodili v smeri proti stolnici. Tja se je napolnil. Tam bo poskusil svojo srečo.

Pred portalom je stal župnik. Bil je zelo prijazen gospod in ni se mu zdelo prav nič posebnega, ko ga je zmaj nagovoril.

Dober dan, gospod! Lepo sonce imamo danes, kajne, je pozdravil.

No, kaj pa je tebe zaneslo semkaj? je odgovoril župnik.

Službo iščem. Znam pisati, brati, računati, morda bi lahko postal ministrant, da bi delal vsaj nekaj koristnega.

Gospod župnik ni vedel, kako bi se na vljuden način otrešel hoče-bit-ministranta.

Pa veš, kdaj je slava, povzdigovanje in obhajilo? se je spomnil še pravočasno.

Kaaaj pa je vse to? Še nikoli nisem kaj slišal o teh stvareh.

Vidiš, dragi brat, ministrant ni tako lahek posel. Vedeti moraš, kdaj zvoniti in kdaj poklekniti.

Bolje bo zate, da greš kam drugam!

Spet je bil na začetku. In zvečerilo se je. Iz bližnje restavracije je vabljivo dišalo. S svojimi človeškimi lastnostmi je dobil seveda tudi to, da je postal lačen. Vstopil je torej in zagledal veliko dvorano z vabljivimi kotički: mizami, stoli, rožicami na mizah, prižganimi svečami, z ljudmi, ki so zadovoljno uživali dobrote na krožnikih in v kozarcih. Rad bi sedel za mizo in poklical natakara, da bi mu postregel, ko se je spomnil, da bi prav tu lahko bil koristen.

Tako natakara ni prosil za postrežbo, čeprav je bil že pošteno lačen. A za jedačo je treba delati nekaj koristnega, je bil prepričan.

Končno je prišel šef restavracije in zmaj je ves pohleven vprašal:

Gospod šef, službo iščem. Znam pisati, računati in brati. Rad bi delal tu pri vas. Ali me sprejmete za natakara?

Dragi zmaj, kaj pa še znaš?

Ali si se kdaj učil točiti vino in raznašati kosila na pladnju?

Ne, tega na žalost ne znam. Ampak lačen sem in moram delati nekaj koristnega. Torej pri vas nimam možnosti?

Dam ti sendvič za prvo silo, potem te moram pa na žalost poslati drugam! je bil šef usmiljenega srca. Samo pisati, brati in računati zna pri nas vsak. Če ne znaš še česa drugega, boš moral iskati službo na cesti!

Zopet je bil na cesti. Toda tokrat je bil prepričan, da bo delo tudi našel. Saj mu ga je sam šef restavracije obetal. Mimo se je peljal tovornjak, ki odvažal smeti. Takrat se mu je posvetilo. Ves srečen se je spomnil svojega repa, ki ga je spretno začel sukati na vse strani. Tako je pometel vse celovške ceste, smeti pa spravil v tovornjak, da so jih odpeljali na odlagališče. Bil je silno zadovoljen sam s seboj. Delal je vso noč. In ko se je zdanilo, so Celovčani videli zmaya spet na starem mestu na Novem trgu. In kdor ga je točneje pogledal, je videl rahel smehljaj na njegovem gobcu.

P. S. Če točno pogledate, boste videli tudi vi, da je zmaj odslej zadovoljen. In še to – mestni očetje so ga v zahvalo za njegove zasluge ovekovečili na tovornjakih, ki odvažajo smeti. Tako je celovški zmaj postal koristen in nikoli več ni bil v skrbeh, kaj bi počel s svojim časom.

BOLJŠA PONUDBA V BILČOVSU

Odslej v prenovljeni trgovini

Predstavniki ADEG med Jozjem in Angelo Ogris-Martič

KAJ BI bil Bilčovs brez trgovine? Za vsak ščepec soli bi se bilo treba peljati v Celovec ali na Bistrico. Tako pa družina Ogris-Martič že skoraj sto (!) let oskrbuje domačine s potrebnimi živili, z gospodinjskimi pripomočki; časopisi in še z mnogočim. Prejšnji teden je trgovino tudi uradno prevzel iz roke svoje matere Jozi Ogris-Martič. Mladi trgovec je bil lani celo izvoljen za najbolj priljubljenega trgovca leta na Koroškem, kar dokazuje, kako so domačini na-

vezani na ta svoj »lodn«.

Z majhno slovesnostjo in povabljenimi gosti je Jozi odprl prenovljeno in povečano trgovino, svetlo in prostorno, kjer se izredno premišljeno naloženo blago ponuja kupcem. Pevci, katerih član je tudi Jozi, so zapeli, prigrizek in sekt pa sta še dodatno dvignila dobro voljo. Pristrčna predaja trgovine v sinove roke je ganila navzoče. Mati Angela, ki je po prezgodnji smrti svojega moža Gašperja Ogrisa-Martiča (mnogi se ga še spominjajo tudi

kot izredno angažiranega predsednika domačega prosvetnega društva »Bilka«) vodila trgovino, si bo lahko »uradno« odpočila, vendar ne verjamemo, da bo stala križem rok ... Pri otvoritvi je opisala zgodovino te vaše trgovine. Filip Martič je odprl trgovino že leta 1898. Ker z ženo nista imela otrok, sta posvojila Gašperja, ko je bil star sedem let, od tedaj dvojno ime Ogris-Martič. Da jih niso odpeljali v izgnanstvo in v koncentracijsko taborišče, je bil vzrok težka bolezen gospodinje; družina je ostala doma, čeprav so jim trgovino zaprli. Po vojni so trgovino spet odprli, leta 1959 pa se je Gašper poročil z domačinko Angelo. Štirje otroci so se jima rodili: Filip, Angela, Gašper in Jozi, ki nadaljuje trgovsko družinsko tradicijo. Po težki bolezni je leta 1983 umrl oče Hašpi, kakor so mu rekli ljudje.

Trgovina je član ADEG, zato so prišli čestitat tudi predstojniki te zadrage. Čestitali so tudi drugi krajevni podjetniki, posebej pa še županja Štefka Quant-schnig in opozorila, naj se ljudje zavedajo pomena te edine trgovine v Bilčovsu in naj tam tudi kupujejo! Jasno! S. W.

»OD PLIBERKA DO TRABERKA«

Izzvenelo trideseto srečanje

Preteklo soboto je na Ravnah na Koroškem izzvenelo trideseto zaključni koncert vsakoletnega pevskega srečanja »Od Pliberka do Traberka«, ki je letos potekalo pod pokroviteljstvom slovenskega predsednika Milana Kučana. Sam se zaključka sicer ni mogel udeležiti, za uvod v pevski večer pa je spregovorila njegova žena Štefka. Tudi letošnja udeležba pevskega zborov je bila izredno množična, saj jih je nastopilo kar trinajst moških in sedem mešanih. Tudi koroški Slovenci smo bili močno udeleženi, in sicer v sestavi moških zborov, kot vedno doslej, z zborom »Foltej Hartman« iz Pli-

berka, dodatno pa še z zboroma »Valentin Polanšek« z Obirskega in »Kralj Matjaž« iz Libuč. V mešanem sestavu pa je nastopil tudi zbor »Podjuna« iz Pliberka. Posebnost letošnjega zaključnega koncerta pa je bila v tem, da so zbori nastopali združeni, najprej skupaj moški, nato mešani in za zaključek še vsi skupaj. Od naših zborovodij je moškim zborom dirigiral tudi Božo Hartman, mešanim in ob koncu združenim pa Tone Ivartnik. Ob zaključku sta mogočno zazveneli »Pozdrav Koroški« Matije Tomca in Pavla Kernjaka »Rož, Podjuna, Zila« in naznanili nadaljnja srečanja v četrtem desetletju.

KUMST

Wilfried v Žitari vasi

V soboto, 5. aprila, ob 20. uri, bo v KUMST gostoval znani avstrijski pevec Wilfried z vokalno zasedbo »4xang – Männer Xanxverein«. Člani ansambla Wilfried Scheutz, Erik Breit (basist skupine EAV), Klaus Kofler in Heinz Jiras vas vabijo s parodijami narodnih in zabavnih pesmi. Za smeh in dobro voljo prevzamemo garancijo! Izkoristite enkratno priložnost!

Ker bo število obiskovalcev omejeno, je treba vstopnice rezervirati po telefonu na številko 04237/2243.

(Slika desno)

Prizor iz »Kozlovske sodbe«

OB MEDNARODNEM DNEVU GLEDALIŠČA

Šmihelčani na srečanju v Osojah

Zveza amaterskih gledališč na Koroškem je v petek, 21. marca 1997, izvedla prvo noč gledališča v Osojah.

Slovensko amatersko in lutkovno gledališče na Koroškem je zastopala mladinska lutkovna skupina KPD Šmihel. Lutkarji so se predstavili z igro »Kozlovska sodba v Višnji gori« (Jurčič / Makarovič / Hercog). Poleg mladinske lutkovne skupine iz Šmihela, ki je srečanje odprla, je sodelovalo še devet skupin iz vse Koroške.

Povod za tovrstno gledališko srečanje je bil svetovni gledališki dan, ki je vsako leto 27. marca. Ta dan žal le malokdo pozna. Svetovni praznik so oklicali v okviru 9. svetovnega kongresa mednarodnega gledališkega inštituta leta 1961. Naloga tega inštituta je, da med

gledališčniki spodbuja izmenjavo na področju znanja in prakse, med skupinami naj spodbuja medsebojno razumevanje in prijateljstvo ter senzibilizira občinstvo za gledališče, igralce pa za večjo kreativnost.

Mednarodni gledališki inštitut vsako leto povabi osebnost, ki na temo »Gledališče in mir med narodi« napiše nekaj misli. Besedilo prevedejo v dvajset jezikov in ga objavijo v časopisih. V nekaterih gledališčih pa prav na dan gledališča, torej 27. marca, preberejo besedilo po predstavi.

Prireditelj v Osojah je vsekar dosegla svoj namen. Slavnostni govornik je bil kulturni referent in namestnik deželnega glavarja dr. Michael Ausserwinkler.

VMK

PISMO BRALCA

Pojasnilo slovenskim rojakom

Marku Gabrielu očitno ni bilo dovolj, da sem molče pogoltnil njegovo podlo pleteničenje, ki si ga je na moj račun privoščil januarja letos v Slovenskem vestniku. Ne, on bi se hotel naslajati in se igrati junaka še naprej. Intrigantska oziroma provokantska žilica mu očitno ne da miru, zato me, ponovno brez vsake osnove, omenja tudi v najnovejši številki Punta. Tokrat seveda ne morem več ostati tiho, koroška slovenska javnost bi sicer utegnila misliti, da ta samovšečni in napadalni mladenič piše resnico, jaz pa, da se v zadregi sramujem svojega početja in preplašeno molčim. Govoril sem že na desetinah prireditelj širom slovenskega

zamejstva, toda mojih besed ni še nikoli nihče tako potvoril in tako sprevrženo interpretiral. Prestal sem že marsikatero, s svojim delikatnim delovnim področjem povezano neprijetnost, toda tako izkrivljenega citiranja in tolmačenja mojih misli še nisem doživel. To, kar si je privoščil Gabriel, je paglavstvo, ki prestopa vse meje dobrega okusa. Še zlasti zato, ker se Dunaju nisem ponujal sam. Nasprotno, zelo prijazno so me predstavniki študentskega kluba vabili kar nekajkrat zapored. In mislil sem si, da je prav, da se enkrat odzovem tudi vabilu mladih koroško-dunajskih Slovencev. Na pot sem odšel z namenom, da glede na obžalovanja vredno politično ideološko bitko, ki je prav tedaj

divjala v dunajskem študentskem klubu, poskušam zastaviti svojo besedo v prid umiritvi strasti in v prid utrditvi takšne delovne usmeritve študentskega kluba, ki bo odražala specifičnost kluba; ta pa je v njegovi narodnostni opredeljenosti. Menil sem, da je mladim rojakom smiselno povedati tudi to, da bi bili davkoplačevalci Republike Slovenije zadovoljni, če bi vedeli, da so njihova sredstva, ki jih je v zadnjih letih dobil dunajski študentski klub, porabljeni za dejavnosti, cilje in rezultate, ki pomenijo pozitiven doprinos slovenski narodni skupnosti v Republikli Avstriji. Glede »palestinskega angažmaja« pa naslednje: nikoli si ne bi dovolil odvrčati mladih ljudi od aktivnosti, za katere so se odločili na podlagi svojih

nagnjenj, nazorov, idealov ipd., pa četudi je to zanimanje za argentinske (zakaj ravno za argentinske?) divje svinje ali palestinske revolucionarje. Na občnem zboru sem celo pohvalil dejstvo, da se kot pripadniki slabo zaščiteni manjšine aktivno solidarizirajo s pripadniki vseh ogroženih etničnih skupnosti širom sveta. Dodal pa sem, da bom zelo srečen, če se bodo, kot bodoča koroškoslovenska intelektualna elita, kar najbolj nagažirali tudi pri premagovanju zadreg in stisk, ki spodkopavajo slovensko manjšino v Avstriji, kajti Palestinci bodo kljub ogroženosti zagotovo preživeli, medtem ko to za koroške Slovence, žal, nisem prepričan. V tem smislu sem še omenil, bi bili v Sloveniji veseli, če bi se študentsko glasilo Punt lotevalo

koroškoslovenskih tem z več konstruktivnosti oziroma dobrohotnosti in z manj sarkazma. S temi besedami pa sem se očitno pregrešil zoper veličino ter nedotakljivost gospoda urednika in si s tem nakopal njegovo maščevanje. Kakorkoli, zdaj vsaj vem, zakaj je del udeležencev odločno, a žal brez uspeha, zahteval, naj se občni zbor snema. Gabrielova zloraba mojega govora očitno ni nekaj novega. Če me bodo povabili, se bom še odpravil med dunajske slovenske študente, toda takrat bom tudi jaz zahteval, da se moje besede posamejo. Kdor gre na Dunaj, mora ... domov prinesiti magnetogram!

Rudi Merljak,
Urad za Slovence po svetu

ŽE KAR precej časa je med nami krožila vest, da je Marijan Srienc težko bolan, da ima neozdravljivega raka. Krožila predvsem med tistimi, ki smo ga bolje poznali izpred desetih let, ko se je še v večji meri zadrževal na Koroškem. Starši, povejte svojim otrokom kaj o polpretekli slovenski kulturi, povejte jim, da je vendarle bogata, morda celo bolj, kot je danes! Vanjo pa spada tudi in predvsem Marijan Srienc.

Marijan, rojen pred skoraj sedemdesetimi leti tam nekje na slovenskem obrobju, se je po zgodnji smrti svoje mame z očetom, brati in sestro preselil na Obirsko. Prav tam spodaj pod Šajdo. Tedaj je bil komajda štirileten. Po ljudski šoli in prvih štirih letih gimnazije je odšel v uk za trgovca. Umetniška žilica ga je kaj kmalu pripeljala na Slovensko prosvetno zvezo, kjer je kot strokovni sodelavec za gledališko dejavnost začel, a žal nikoli zaključil svojo pot. Pretrgala mu jo je smrt. Po nekaterih velikih kulturniških projektih si je uresničil svojo največjo željo in odšel v Ljubljano študirat režijo. Prav na tem področju pa se je med nami tudi najbolj izkazal. V orančevi Samorastniki v njegovi adaptaciji so bili njegovo prvo in največje samostojno delo. In to v ambientu na prostem v Spodnjih Vinarah. Le kdo se jih ne spomni? Še prej in po tem je režiral na vaških odrih, snoval proslave in recitale, na filmskem področju pa je skupaj z avtorjem besedila Jankom Messnerjem ustvaril znameniti film »Vrnitev«, ki je bil nagrajen z »Zlato Prago«.

Kot svetovljan se je Marijan Srienc uindjal tako v Jugoslaviji kot v Avstriji. Veliko je snemal za filme, občasno pa se vračal na Koroško. Njegovo največje režisersko delo je bila leta 1986 Kreftova »Velika

puntarija« prav tako v Spodnjih Vinarah. Po njej je spet odšel v svet in se le občasno pojavljal med nami. O naši dejavnosti pa je bil vedno dobro obveščen. Preživljal se je kot svobodni umetnik, enkrat z več sreče, drugič z manj. Kakor pač umetniki. Pri štiriinštiridesetih, ko ga je že začelo zapuščati zdravje, je prestopil v politiko in bil tesni sodelavec evropskega

presenečena in vsa Jugoslavija je bila nate ponosna. Pa če nobene druge vloge več ne bi bil igral. Že s to prvo si ponesel SAGO IZ NICINE KARAVANK, ta krik zoper poživljenost vseh nacionalizmov v daljni kulturni svet. Odtistihmal naših bivanjskih stisk nihče v Evropi ne more več zatajiti. To je tvoje delo, dragi Marijan, tvoja nesmrtna čaša,

presenečena in vsa Jugoslavija je bila nate ponosna. Pa če nobene druge vloge več ne bi bil igral. Že s to prvo si ponesel SAGO IZ NICINE KARAVANK, ta krik zoper poživljenost vseh nacionalizmov v daljni kulturni svet. Odtistihmal naših bivanjskih stisk nihče v Evropi ne more več zatajiti. To je tvoje delo, dragi Marijan, tvoja nesmrtna čaša,

bilo pa jih je precej, menda kar okrog štirideset. Zadnje njegovo veliko režisersko in igralsko delo med koroškimi Slovenci sega torej že dobrih deset let nazaj. To je bila spektakularna predstava Kreftove Velike puntarije spet v Spodnjih Vinarah. Z velikim trudom in prizadevanjem je zbral kar okrog sto igralcev. Le kdo se ne spomni kmečke in plemiške vojske, ognjev in bojev in Marijana v vlogi Gregorriča, poveljnika Gubčevih vojščakov za staro pravdo. Tedaj se je med

svojimi razdajal poslednjič. V zadnjih desetih letih se je prebijal skozi življenje kot svobodni umetnik in ga zaključil s svojim velikim človeškim vložkom v Bosni in Hercegovini. Trd je bil njegov kruh.

Marijan, kaj na Ti rečem ob slovesu? Da smo Te ljubili? Ljubili smo Te toliko, kolikor si nam to dopustil. Smo Te pa spoštovali in Te cenili. Cenili zaradi Tvoje poštenosti, delavnosti, odnosa do nas, odnosa do malega človeka. Cenili in spoštovali tudi zaradi tvojega hrepenenja, da bi spreminjal ta svet, ker si v človeku videl človeka.

Danes je cvetna nedelja. Naj moje in slovo mnogih kulturnikov in odrskih ustvarjalcev zaključim z eno od utemeljitev veselja tega praznika: veselje cvetne nedelje je polno zaupanja v človeka, ki bo ljudstva osvobodil siromaštva in izkoriščanja. Bil si poln tega zaupanja in ga s svojim delom tudi v največji meri podpiral.

Dragi Marijan, telo, od katerega se poslavljamo, je samo posoda za dušo. Ta pa se je v tvojih idejah, mislih, željah, hrepenenju, ljubezni in dobrem delu naselila v Tvojih in v nas. Prav zaradi tega se bomo odslej najbrž pogosteje srečevali s Teboj. Odpočij se!

Poslovali smo se od Marijana Srienca

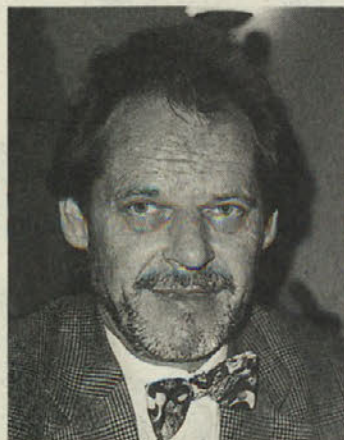
upravitelja v Mostarju Hansa Koschnicka, po tem pa v avstrijski misiji v Banjaluki.

V nedeljo se je na Marijanovi zadnji poti na rebrškem pokopališču poleg sorodnikov zbrala tudi množica njegovih prijateljev, kulturnikov in igralcev. Po pogrebni obredih, ki sta jih vodila kapelski župnik in kulturnik Polde Zunder ter Marijanov stric dekan Kristo Srienc, zapela pa sta mu kapelski cerkveni zbor in Kvartet bratov Smrtnikov, mu je v slovo najprej spregovoril avstrijski veleposlanik v Bosni in Hercegovini dr. Zdravko Inzko. Poudaril je njegovo osebno zavzemanje za zblíževanje narodov v tej nesrečni deželi, spregovoril o Marijanovem pogumu in njegovi humanitarni dejavnosti v korist bolnikom. Potem ko je dejal, da mnogi nismo niti vedeli, kako velikega človeka smo imeli v naših vrstah, je v grob vsul zemljo, katero so mu v slovo poslali hvaležni bosanski prijatelji.

O Marijanovem umetniškem delu ob nastajanju filma »Vrnitev« je spregovoril avtor besedila Janko Messner. Med drugim je dejal:

Zdaj si sam, za zmeraj sam, dragi mi Marijan.

In vendar nisi sam, obdan si od številnih prijateljev in občudovalcev tvoje igralske umetno-

letjih. Kdo bo preštel filmske vloge, ki si jih vlival vanjo? – Že kot absolvent ljubljanske igralske akademije si z izrednim talentom in uspehom odigral svojo prvo v televizijski drami VRNITEV – o trnjevi poti našega zasramovanega, zatiranega človeka ob Dravi in Zilji pod klerofašističnim čevljem prve avstrijske republike, pod naci-fašističnim škornjem Hitlerjevega tisočletnega rajha pa še pod hinavskim velenemskim hajmatizmom sedemdesetih let, ki je oskrnil grob tvojega Jozana Kuharja in podrl krajevne table s slovenskimi imeni. Dvajset let je torej od tega najinega ustvarjalnega tovariševanja.

Tvoji in moji »Vrnitvi« je mednarodni televizijski festival pred dvajsetimi leti priznal prvo nagrado – Zlato Prago. Oba sva bila nad njo prijetno

»POROČIL SE BOM S SVOJO ŽENO«

Na Obirskem predstava četrstoletja

ANTIKVARNA predstava. Kot bi jo potegnili iz naftalina. Držala se je je patina preteklosti, vendar tista žlahtna, in dopolnjevalo jo je navdušeno občinstvo. Človek skoraj ne bi verjel, da je dandanes še mogoče ustvariti tako gledališče: oder majhen oziroma plitek, predviden v glavnem za nastope pevskih zborov, brez stranskih zaves, ena sama vrata, skozi katera poteka ves promet, na njem pa dve postelji, pravi in razmajani, omara, miza, radio, kuhalnik in servis za kavo, steklenička žganja s »štampiji«. Na steni slika zakoncev. Prav o odnosih med tema teče zgodba Marinčeve »Poročil se bom s svojo ženo«. Mnogim bralcem je vsebina znana, saj je bila komedija doslej že pogost gost naših odrov. Toda obirska je bila vsekakor nekaj posebnega: po scenariji, po igri, po sodelovanju (smeh, pripombe) gledalcev, pa tudi po tem, da je prva po skoraj četrstoletja.

Predstava je nekaj posebnega tudi zato, ker je nastala izključ-

no iz domačih moči in znanja, brez raznoraznih gostov in dodatnih stroškov. Režiserka Marta Polanšek je zbrala nekaj talentov in šli so se gledališče. Kar bo, pa bo! Pravi vaški oder; nič izumetničenosti, nobenega filozofiranja, tekst je osnova, tega je bilo treba čimbolje interpretirati in ga podkrepiti z gestami, za kake mizanscenske rešitve pa tako ni bilo prostora.

Take predstave imenujemo vaški oder ali ljudsko gledališče in jih ocenjujemo po posebnih kriterijih. V bistvu po odmevnosti pri občinstvu. Ta pa je bila velika, glasna, krohotajoča. Torej je dosegla svoj namen. To dokazuje tudi obisk na ponovitvi, ki je bil celo večji kot na premieri. Izbrano

temo opravičuje tudi dolgoletna pavza in kar predstavljamo si, kakšen greh bi napravila Polanškova, če bi na oder postavila kako Šeligovo Svatbo. Zamorila bi interes gledalcev za prihodnje četrstoletja, s takim začetkom pa je zbudila željo po ŠE.

Talentov na Obirskem ne manjka. Nekateri so komedi-

Onadva sta še močno narazen, posredniki pa ju že zblížujejo

janti že po naravi, drugi so posebneži; treba jih je le najti iz ljudstva in igrati za ljudstvo. Na odru so se pojavljali obrazi, ki jih v siceršnji kulturni sceni le poredko srečujemo kot npr. lovec in lastnica stanovanja. Glavni vlogi zakoncev Janeza in Milene sta odigrala Folti Paulič in Regina Smrtnik. Že njuna igra je napovedovala, da z ločitvijo ni vsega konec, saj si nista izpraskala oči, ampak sta se še nadalje milo spogledovala. Irena – Margareta Žuraj – je bila pravšnja seksbomba, v dvorani je kar završalo, ko je slekla bluzo in pokazala svoje »balkone«. Hudičevo dobro je oderuško lastnico zaigrala Za-

lika Karničar; stanovalca je znala ožemati in ju spravljati ob živce. Miha – Štefan Paulitsch je bil pravi ljubimec za pravo Ireno, Kovačeva mama, Mira Haderlap, je v vlogi Kati rutinsko zaigrala perfidno taščo, poleg tega pa je imela na skrbi tudi organizacijo, Poldeta, flegmatičnega tasta, pa Helmut Božič. »Z velikim veseljem« je naročenega koruznika, ki pri ženski še nikoli ni spal, upodobil Izidor Furjan v vlogi Vilija. Lorenc Novak v vlogi Neznanca pa ji bil ravno prav mevžast, zato ni čudno, da ga je »baba« nagnala od hiše.

Za nekakšnim mešalnim pultom je z »ohltcem« sedel Lenart Paulič, kakšne posebne dejavnosti na področju glasbene in lučne opreme pa ni bilo zaslediti. Motil pa tudi ni.

V glavnem: ljudje so se od srca nasmejali, to pa je tudi najbolj pomembno. Marta in nadebudni igralci, kar pogumno naprej!

Jože Rovšek

ROŽ, PODJUNA, ZILJA

»TAŠKA, PISANKA, ŠTRUC«

Irena Destovnik

Ljudje so v poganskem času zaradi svojega nerazumevanja naravnih ritmov v odhodu mrzle zime in prvem brstenju prepoznali zmago pomladnih duhov nad zimskimi. To zmago so proslavljali z obredi, ki pa so bili med ljudmi tako globoko zakoreninjeni, da jih krščanstvo v času svojega vzpona ni moglo preprosto odpraviti. Kot ob večini poganskih obredov je tudi ob teh krščanskih cerkev ljudem znane oblike napolnila z novimi vsebinami in takšne sprejela v svoje obredje.

Vlogo pomladnega zelenja v poganskih obredih – to je pospeševanje rasti in zagotavljanje plodnosti – je Cerkev prekrila s spominom na Kristusa, ki je prijahal v Jeruzalem, preden je na metali nalomljene oljčne vejice. Velikonočne butare, ki jih ljudje vsako leto naredijo iz pomladnega zelenja in jih na cvetno nedeljo blagoslovijo v cerkvi, simbolično predstavljajo prav te vejice. Blagoslovljeno zelenje naj bi po krščanskem verovanju varovalo ljudi preko vsega leta pred različnimi nesrečami in boleznimi ter pospeševalo rodnost ljudi, živali in zemlje. Skoraj vsak kraj, pa ne le na Koroškem, temveč na celotnem slovenskem ozemlju, ponuja različne oblike in vrste pomladnega zelenja za velikonočne butare ter poimenovalj zanje.

Rožani so na cvetno nedeljo nesli v cerkev žegnat iz mačevja narejen »prajt l«. Na vzhodni Zilji so uporabili na cvetni petek pred sončnim vzhodom odrezan »sramsov vrh«, ki so mu dodali še mačice in sveže brinove veje, ki jim na vzhodni Zilji rečejo »smole«, na zahodni pa »smrlinje«. Na tako pripravljeno velikonočno butaro so privezali jabolka, pomaranče ali pa rožiče. V Podjuni se velikonočno zelenje imenuje »pres'nc«, na Gurah v Rožu pa »mucouc«.

S »prajtlom« v roki so šli po prihodu iz cerkve domov trikrat okoli hiše in z blagoslovljeno vodo poškropili po hiši, po »gumnu« in po njivah, kravam pa vrgli »muce« s »prajt lna«. Vse to dogajanje so spremljale prošnje za dobro letino, zdravje ljudi in živine. Po praznikih pa so velikonočni »prajt l« ali »pres'nc« do naslednje velike noči obesili na vidno mesto v hiši.

Na velikonočni ponedeljek navsezgodaj zjutraj so iz nekaj »prajt lnovih« vej izdelali majhne križe in jih še pred sončnim vzhodom zasadili na njive. Žanjica, ki je ob žetvi našla takšen križ, je na semanji dan dobila od domače gospodinje za nagrado majhen šarkel. Da so hišo obvarovali pred požarom, so ob nevihti na ogenj vrgli nekaj kratkih »prajt lnovih« vejic, da pa bi mlada nevesta

Velikonočno streljanje z možnarji v Veliki vasi pri Šentjakobu v Rožu okoli leta 1930; slika je iz dokumentacije oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani.

imela veliko otrok, so prag mozeve hiše za njen prvi prehod po poroki prav tako posuli s posušenimi vejicami.

V velikem tednu po cvetni nedelji so se vrstile priprave na velikonočno praznovanje. Ženske v vseh koroških vaseh so v tem času ribale lesene pode v hiši in pomivale okna. Z žganim apnom so belile »uajsale« nekatere prostore v hiši. Dokler so še kuhale v črnih kuhinjah, so jih belile tudi po tri do štirikrat v letu, in to pred vsakim večjim praznikom. Ostale prostore so belile le enkrat na leto, in to pred veliko nočjo. Zanimivo je, da so to delo vedno opravljale ženske. Poleg tega so morale prezračiti ali celo zamenjati koruzno lič-

kanje ali ovsene pleve, s čimer so bile polnjene blazine, na katerih so spali. Pospravilo pa se ni samo znotraj hiše, ampak tudi okoli nje.

Na veliki četrtek, ko je bil predpisan strogi post, so »zavezali zvonove« in začeli ponovno zvoniti v soboto zvečer. Na veliki petek so barvali pirhe in pripravljali hrano za sobotni »žegen«. Jerbas, v katerem so nesle ženske blagoslovit hrano, so prekrile z belim prtjem. Po končanem žegnanju je bilo za ženske najpomembnejše priti s »korpom« čim prej domov. Samskim je to oznanjalo poroko, poročenim pa, da bodo prve žele zrelo žito.

Na veliko soboto so dečki prinašali blagoslovljen ogenj iz

pred cerkve v domove po vsej fari. Najbrž je tudi ta običaj prekril katerega od starih pomladnih poganskih običajev v zvezi z ognjem. Ogenj so prinašali otroci s pomočjo brezovih ali bukovih drevesnih gob, nataknenih na leskove palice. Velikonočni ogenj, ki so ga prinesli v hišo na veliko soboto, je gorel vse leto in le na veliki petek so ga gospodinje, da so počistile ognjišče, ugasnile. Pripovedujejo, da so vzeli fantiči svojo nalogo zelo resno, skrbno čuvali vsak košček gobe in med seboj tekmovali, kdo bo prvi prinesel v hišo blagoslovljeni ogenj. Najhitrejši so bili nagradi z različnimi dobrotami. V hiši so predali ogenj gospodinji, ki je takoj zakurila na ognjišču in s tem simbolično zavarovala hišo pred požarom. Tudi v tem primeru je veljalo, da bo tista hiša, v kateri bo najprej zagorel velikonočni ogenj, prva žela zrelo žito. Marsikje so nesli v jerbasu k blagoslovu tudi vžigalice, da bi se ob nevihtah zavarovali pred požarom s prižiganjem blagoslovljenega lesa.

Tudi hrupu, ki so ga povzročali mladi fantje s streljanjem na veliko soboto zvečer po vstajenju, je težko najti krščansko razlago. Vse skupaj bolj spominja na pogansko preganjanje zlih duhov. Že v noči na veliko soboto so vaški mladeniči imeli veliko dela s pripravami na ta dogodek. Pri tem so uporabljali poseben možnar iz kovanega ali litega železa. Na njegovo dno so dali smodnik v prahu »pulfer«, povrh potresli nekaj žagovine in zdrobljene koščke žgane opeke. Vse to so dobro potlačili z železno »jegvo«. Pred uporabo so »pul-

fer« presejali, bolj grobega so vsuli na dno možnarja, z drobnejšim pa so zapolnili majhno odprtino ob strani možnarja in ga prižgali s segreto »lunto«. To je bila železna palica na zelo dolgem lesenem ročaju, ki so jo segrevali na prižganem ognju. Ko so s pomočjo »lunte« prižigali »pulfer« v odprtini, kar je povzročilo eksplozijo, so morali možnar nagniti in ga podpreti z večjim kamnom. Ponavadi so postavili v vrsto drug ob drugega najmanj pet možnarjev in jih prižigali enega za drugim. Že dolgo nazaj so takšen način praznovanja prepovedali ali pa je bilo treba prositi za posebno dovoljenje na okrajnem glavarstvu. Zaradi eksplozije pregretega možnarja so se namreč pogosto dogajale hude nesreče.

Denar za nakup smodnika so fantje zbrali po hišah v vasi, vsaka hiša je prispevala vsaj dva groša. So pa na veliko soboto v okolici Doba v Podjuni na hribu nad cerkvijo fantje čakali na dekleta, ki so nesle »k žegnu« in jih prestrašili s streljanjem. Niso pa streljali z možnarji samo na veliko soboto, ampak tudi na semanji dan in ob porokah.

Na Radišah je na veliko soboto še v navadi baklada. Da se bakle dobro posušijo, jih fantje pripravijo najmanj tri tedne pred veliko nočjo. Lesene kole povežejo na zgornjem delu in jih, da ne bi počili, po vsej dolžini na različnih mestih razcepijo s sekirami. V te razpoke dajo »čien«, to so smolene trske borovca ali smreke. Sedaj bakle izdelujejo iz borovcev, včasih pa so jih iz »vostrv«, ki so jih prenehali uporabljati za sušenje sena. Bakle prižgejo pred radiško cerkvijo in s prižganimi odidejo v procesiji do

Z »jegvo« so v možnarju dobro potlačili smodnik, žagovino in zdrobljeno opeko.

Velika noč v Škofičah

Spominja se Terezija Pörtsch

Od pepelnice naprej post, na cvetno nedeljo »prajteljni«, v velikonočnem tednu božji grob in molitev.

KO SE prebuja narava, tudi človek začuti potrebo, da po zimskem mirovanju uredi in osveži svoje okolje. V hiši smo pred prazniki temeljito pospravili vso zimsko nesnago. Največkrat smo prebelili kuhinjo, vedno pa očistili vse prostore. Gospodinje so imele obilico dela in so bile zato tudi precej nervozne.

Na cvetno nedeljo je starejši od otrok nesel v cerkev k blagoslovu »prajtelj« (butarico) iz vrbja, okrašen z jabolki, pomarančami in trakovi. Po vrnitvi domov je z njim trikrat tekel okrog hiše, da bi bila domačija obvarovana vsega hudega.

Velikonočni teden, spomin na Kristusovo trpljenje, je bil posvečen molitvi doma in v cerkvi. Od srede dalje je bil strogo zapovedan post in po tem smo se tudi ravnali.

Petek pred prazniki je bil dan peke. Že nekaj dni poprej je bila mama vsa v skrbeh, ali ji je mlinar res dal moko iz našega žita ali pa je morda goljufal in jo pomešal z ječmenovo. Zvečer je prinesla v kuhinjo »ušče« (leseno posodo za kvašenje) in od 10 do 15 kilogramov moke, da se je čez noč ogrela. Zjutraj pa sva najprej pripravili peč. Ker sem bila še majhna, sem zlezla vanjo, mama pa mi je podajala polena, ki sem jih zlagala navzkriž. Potem je najprej umesila testo in šele nato s smoleno trsko prižgala pripravljeno grmado. Nadev je pripravila iz zmletih orehov, rožične »štupe« (posipa), sladkorja, cimeta in »vamperlnov« (drobnih črnih rozin). Ko je bilo testo »nabulano« (nadevano) in pripravljeno v »rinjah« (lončenih modelih), je iz

peči pogrebla žerjavico in potem z »voparjem« (lopárjem) potisnila »šartlne« vanjo. Potem je zmolila očenaš. Modeli so bili različnih oblik, posamezne pogače pa je namenila tudi otrokom, katerim je bila botra, in pa žanjicam, ki so poleti pomagale pri žetvi.

V soboto zjutraj je pri cerkvi gorel blagoslovljeni ogenj. Otroci smo se zbrali ob njem z gobami, pritrjenimi na drog. Ko se je goba vžgala, smo tekli domov, kolkakor so nas nesle noge, in v velikih krogih vrtili gobo, da je še tlela, ko smo jo na žerjavico položili v štedilnik, na katerem se je potem kuhala šunka.

Popoldne je bilo pri nas v Holbičah pri bližnjem kmetu

Žedermanu žegnanje velikonočnih jedil. Mama je v košaro položila ohlajeno šunko, pobarvana jajca – pirhe, hleb belega kruha ter nekaj klobas in hren. Vse to je pokrila z velikonočnim prtičem. Poleg gospodinje smo se ob blagoslovitvi zbrali tudi otroci. Po končanem obredu je bil »ofer«. Za »mastedirovca« (ministranta) smo darovali po dva jajca in nekaj denarja, za cerkev pa samo denar.

Ob prihodu župnika so vaški fantje na Rudicovem griču, na Hroblah, začeli streljati z možnarji. Že prej so zakurili ogenj, vanj pa so potem vtikali na dolgi lati pritrjeno »lunto« in z njo prižigali pulfer (smodnik) v možnarjih. Vaščani so

jih obilno zalagali s pijačo, da se je marsikateremu zavrtelo v glavi in je bilo to početje večkrat celo nevarno. Eden od njih se je celo prevrnil v žerjavico in se močno opeknel.

V nedeljo zjutraj je šel oče že pred sončnim vzhodom na njive molit in zasajat križce iz prajteljnovih vejic, da bi žito dobro obrodilo. Ko se je vrnil, nas je zbudil s petjem aleluje, nakar smo se mu pridružili tudi ostali, da je lepo zadonelo po hiši. Ko je bilo v hlevu vse opravljeno, je mama pripravila izdaten zajtrk s šunko, klobasami in jajci v hrenu. Po dolgem postu se nam je res prilegel.

Po zajtrku pa smo šli vsi obvezno v cerkev. Če je šlo vse

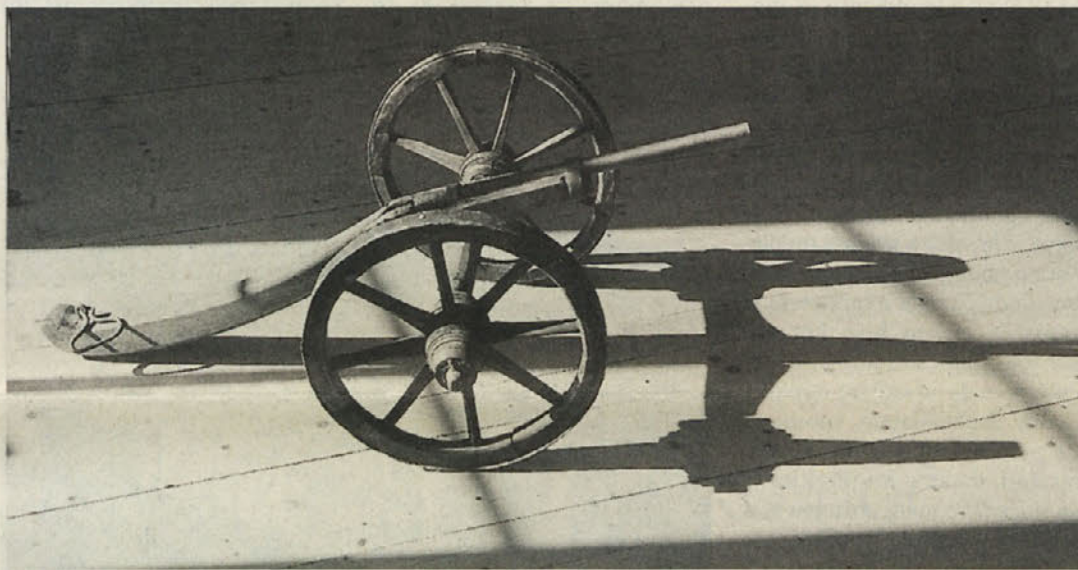
po sreči, smo imeli otroci in ženske kako novo oblačilo in se z njim zelo ponašali. Oče in mama sta šla seveda na kor in pela pri maši.

Ob opoldanskem zvonenu je oče vzel blagoslovljeni pirh in ga vrgel čez hišo in hlev, da preko leta vanju ne bi udarila strela. Ta navada se je ohranila do danes.

Na sveto nedeljo popoldne je prišla na obisk moja teta in krstna botra Blatnikova Mojcej iz Škofič. Prinesla mi je »šartl«, v njem zataknjen kovanc, pirhe, nekaj sladkarij in še kak kos blaga, da mi je mama iz njega sešila obleko. Njen obisk je bil za nas vse poseben praznik, saj smo bili čez leto prav mi pri njej redni gosti.

Če je bilo le mogoče, sem popoldne stekla še k sosedovim, da sem tam z otroci »trčljala«. To je potekalo tako, da je eden držal v roki pirh, drugi pa je s svojim trknil obenj. Zmagal je tisti, katerega pirh je ostal cel, za nagrado pa je dobil še nasprotnikovo počeno jajce.

Na velikonočni ponedeljek po maši oz. po kosilu pa je mama nesla »šartl« svojim birmancem, jaz pa se jo spremljala. Vse leto je zbirala in hranila groše, da jih lahko vsaj skromno obdarila, saj so si »šartl« prav tako želeli kakor jaz in že nestrpnost čakali svojo »otrcu«. Peš sva se podali na Goro (Pyramidenkogel) več kot uro hoda. To pa je bilo zame posebno doživetje, saj sem med potjo lahko mamu marsikaj vprašala, ona pa mi je umirjeno in potrpežljivo odgovarjala, kar se je doma zaradi obilice dela dogajalo le bolj poredko.

Kovač iz Svatén Tevž Čarej, ki je umrl leta 1910, je iz kolc in lesenega gredlja odsluženega pluga izdelal možnar v obliki topa.

➤ kresa, ki pa ga vsako leto pripravijo vaščani druge vasi.

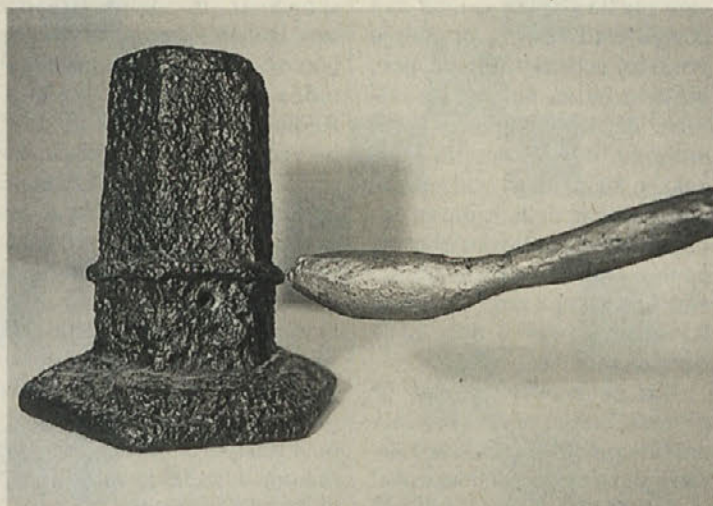
Velikonočni ponedeljek je bil vedno zanimiv predvsem za otroke, saj na ta dan botri še danes obdarujejo svoje birmance. Rožanski botri so v okolici Šentjanža birmancem podarili šarkelj v obliki srca, ki se je imenoval »taška«, v okolici Holbič pa »šartl«. Ziljani so v vzhodnem delu doline takšni pogači dodali tudi dva pobarvana pirha, vanju pa zataknilo groš ali »taužentar«. Tudi v tej velikonočni obdaruvalni pogači, ki so ji v okolici ziljskega Ločila, Dul in Polčan rekli »štruc«, je bil lahko skrit kakšen groš. V Podjuni se je to velikonočno darilo imenovalo »pisanka«. Temu običajnemu darilu pa so botri včasih priložili tudi kakšno oblačilo. V okolici Baškega jezera je boter obdaruval s sladkarijami birmanca ne samo za velikonočni ponedeljek, ampak tudi ob Štefanovem. Birmanci so dobivali od botrov darila do dopolnjenega štirinajstega leta starosti, potem so jih, kot so rekli »odstavili« in jim ob tej priložnosti kupili nekaj metrov »finega štofa« za obleko, in to tako dečkom kot deklicam. Na Zilji sta bila krstna »kotra« dva, birmanski boter pa le eden. Starši so botre za svoje otroke

najraje izbirali med premožnejšimi, pa tudi med žnidarji in šiviljami, da bi bili otroci dobro preskrbljeni z oblekami.

V času tesne povezanosti življenjskega in delovnega ritma kmečkega človeka z njegovim neposrednim okoljem, ko sta tako človek kot okolje drug od drugega zahtevala največjo možno dejavnost, so le prazniki prekinjali ta precej strog ritem. Obenem pa je samo praznični čas dopuščal in celo predpisoval povečano uporabo drugače vedno omejenih količin posa-

meznih prehrabnih sestavin. Po štiridesetdnevem postu so bili velikonočni jedilniki sestavljeni predvsem iz prekajenega mesa pred in po božiču zaklanih prašičev ter svežega ovčjega mesa. Za velikonočne pogače in potice ter testene »krape« in »nudlne« pa so posebej skrbno hranili še zadnje ostanke bele moke.

OPOMBA: predmeti na fotografijah (razen na prvi) so iz Narodopisne zbirke Slovenske prosvetne zveze iz Celovca.

Ko so z »lunto«, železno palico na dolgem lesenem ročaju, prižigali smodnik v odprtini možnarja, so ga morali nagniti in podpreti z večjim kamnom

PISMA BRALCEV

Smrtni greh

vsakega poštenega novinarja, manipulacijo namreč, nam očita glasbeni etnolog mag. Bertelj Logar – in se, greh je greh, obrača z očitkom celo na verski list, ne morda na očrnjeno uredništvo. Teden dni po volitvah namreč v slovenskem televizijskem sporedu ni videl vseh zastopnikov samostojnih slovenskih volilnih struktur, ki bi jih rad videl. Vsa čast jim! Da nam bodo vsaj slovenski kristjani dali odpustek, povem, kar mag. Logar v svojem pismu bralca ni povedal: da je v omenjenem prispevku volilni rezultat za EL povzel njen deželni predsednik Andrej Wakounig in da je obenem spregovoril tudi najuspešnejši kandidat slovenskih struktur Franc Jožef Smrtnik.

Mirko Bogataj,

ORF, glavni urednik Slovenskih sporedov

Spoštovano uredništvo!

V članku »Sovet sklepal o proračunu 1997« v Slovenskem vestniku z dne 20. marca 1997 zaključuje avtor članka in predsednik sosveta dr. Marjan Sturm prikaz o podporah

društvu »Naš otrok« s trditvijo, da »ta vsota seveda presega finančne potrebe enega vrtca«. Proti tej trditvi ostro protestiramo, ker nima nobene objektivne osnove, kar je jasno razvidno iz obračunov, ki smo jih posredovali tudi sosvetu.

Za društvo »Naš otrok«
Marija Šikoronja, predsednica

Pripomba k pismu gospe Šikoronje

Dejstvo je, da je SŠD glede na široko dejavnost (trije vrtci, dijaški dom, zavetišče ipd.) dobilo v preteklih letih premalo podpor in je zaradi tega v finančnih težavah. Društvo Naš otrok je v istem obdobju dobilo sorazmerno veliko podpor in zaradi tega ni v finančnih težavah. Kot predsednik sosveta imam odgovornost za to, da se finančna sredstva porazdelijo med izobraževalne ustanove enakopravno, tako da lahko vse delujejo nemoteno. Zato je treba ustvariti potrebno transparenco tudi kar se tiče podpor iz Slovenije. Na podlagi te bo mogoče razdeliti podpore kolkor toliko pravično. Številke, ki sem jih objavil, dokazujejo, da je to še kako potrebno.

Dr. Marjan Sturm,
predsednik sosveta

ODLIČNA PREDSTAVITEV ISTRE

Velika zgodba o majcenih ljudeh

STOJAN PELKO, ki zna po mojem mnenju v slovenskem jeziku najlepše ubesedovati svoja razmišljanja, je pred nekaj dnevi o filmu »Lov valov« zapisal: »Film, po katerem še tako majcenega človeka še tako daleč proč ne moreš niti v snu več gledati zviška ali bognedaj celo s prezirno – kajti čisto vsak človek je zgodba zase, ostra, pogosto prav neznosna zgodba.« To o filmu drži. Jaz sem si drznila ukrasti njegove besede, ker je znal ubesediti prav tisto, kar se je meni pletlo v glavi med branjem knjige slovenske etnologije **Mojce Ravnikove** z naslovom **Bratrstvo in sorodstvo v vaseh v slovenski Istri**, ki je izšla tik ob izteku lanskega leta.

Praden se je zaposlila v Ljubljani kot sodelavka Inštituta za slovensko narodopisje, je Ravnikova delala kot etnologinja konservatorica na Medobčinskem zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine v Piranu, kjer je v vaseh koprškega, piranskega in izolskega zaledja dopolnjevala etnološko gradivo o nenaseljenih in propadajočih stavbah tega dela slovenske Istre. V teh vaseh je srečala le še nekaj najstarejših prebivalcev, ki so ji na vprašanja o nekdanjih stanovalcih teh praznih in razpadajočih hiš pripovedovali različne zgodbe. Ne le tisto, o čemer jih je spraševala, ljudje so sami od sebe pripovedovali vse tisto, kar so vedeli. Vedeli pa so, kdaj in kako so nastale njihove vasi, katere družine in kako dolgo so v njih živele, poznali so poti, po katerih so se širile sorodstvene vezi. Zgodovino svojih družin in usode posameznih njenih članov so poznali za tri generacije nazaj. Ko je Ravnikova podatke, ki jih je zbrala v pogovorih z ljudmi, preverjala v arhivih, to je župnijskih kronikah, popisih prebivalstva in Franciscejskih katastrih, se je vse ujemale. Vendar pa so ljudje vedeli povedati tudi vse tisto, česar arhivski podatki ne ponujajo, je pa za raziskovanje družine najbolj pomembno – o notranjih odnosih in sorodstvenih povezavah med posameznimi gospodinjstvi v vaški skupnosti.

To nenavadno bogastvo vaških in družinskih zgodb je Ravnikovo vzpodbudilo za raziskavo življenja v tem delu slovenske Istre, ki ima pestro zgodovino, še posebej pa je zanimiva z dejstvom, da so jo vedno znova sekale takšne ali drugačne meje. Vsakokratna nova postavitev meje pa je oblikovala tako imenovane »mrtve zalive«, kraje, ki so jih ljudje morali iz ekonomskih razlogov zapustiti in v katerih je vztrajala le še peščica najstarejših prebivalcev, ki znanja o vaškem in družinskem izročilu niso imeli komu posredovati. To je bila podlaga za odločitev, da je pri svojem raziskovanju dala prednost terenskemu delu in ga z iskanjem podatkov v arhivih le

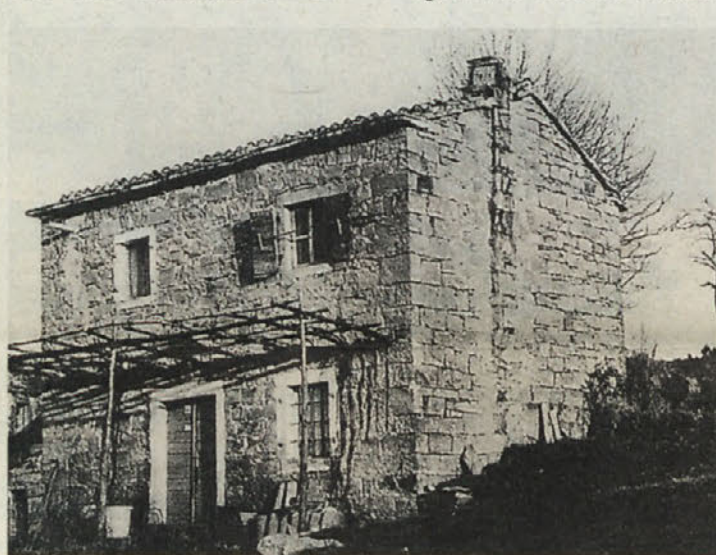
dopolnjevala. Časovno je raziskava posegla poldrugo stoletje nazaj, do tedaj namreč seže spomin ljudi na zgodovinsko in družinsko izročilo. Krajevno se je najprej omejila na dva med seboj oddaljena in različna zaselka, Abitante in Zaningrad. Ko je ljudi v obeh vaseh spraševala, od kod so k njim prihajale none, jo je pot vodila na Pregarsko planoto in Kraški rob, morala je prestopiti mejo s Hrvaško in se približati obalnemu kraju, Kopru in Trstu. To so bile poti, po katerih so se v preteklosti oblikovale sorodstvene vezi. Ravnikova je obe območji, znotraj katerih so si ljudje izbirali svoje zakonske partnerje, poimenovala stari endogamni coni. V obeh je prepoznala tudi med seboj različni kulturni mikoregiji. Ali drugače povedano: območji, ki se ju je dalo obhoditi in znotraj katerih so se praznovala stare šege. Abitanti in Zaningrad nenkrat nista bila več okvir raziskave, ampak le njeno izhodišče.

Po prvih pogovorih, v katerih so ji ljudje pripovedovali o vaški in družinski zgodovini, je ugotovila veliko stopnjo prepletenosti obojega z ohranjeno stavbno dediščino. V zvezi s tem je zapisala, da so hiše kot nekakšen okameneli družinski rodovnik in da so najbolj otipljiva opora družinskemu spominu. Že pred njo so nekateri avtorji opazili, da se v krajih, kjer je na razpolago manj obstojen material za gradnjo hiš, oblika teh hiš nenehoma spreminja zaradi števila in značaja prebivalcev. Hiše v takšnih krajih prilagajajo svojo velikost in obliko potrebam ljudi in ne obratno.

V Istri so gradili hiše iz kamna tako, da so polagali drugega na drugega in jih vezali z blatom. Vendar pa razpoložljivost kamna le slabo pojasni za Istro tako značilen niz zapovrstnih hiš ali gradnjo večstanovanjskih stavb okoli enega dvorišča. Ravnikova poišče razlago v egalitarnem sistemu dedovanja, značilnem za tiste istrske vasi, ki so bile v preteklosti pod beneško upravo. Ta sistem dedovanja izenačuje vse moške dediče in premoženja ne deduje le najstarejši ali najsposobnejši sin, kot se je dogajalo v drugih slovenskih pokrajinah. Premoženje, ki ga je zapustil oče, so si v enakih deležih razdelili vsi njegovi sinovi, hčere pa so ob porokah na domove njihovih mož izplačali v premoženju. Da bi sinovi preprečili zmanjševanje že tako nikoli velikega premoženja, so ostajali doma. Tiste družine, ki so živele bliže obali in so s tem imele možnost dodatnega zaslužka, so si, ko so se sinovi poročili, premoženje razdelile in ob sobivanju tudi skupaj gospodarile. Ob takšnih delitvah so se hiše podaljševale, širile ali pa se je spreminjala namembnost do tedaj gospodarskih poslopij. Med revnejšimi, ki so ponavadi živeli v od obale

oddaljenejših vaseh, pa nekatere generacije delitve sploh niso dočakale. Tako so nastajale velike, ne samo razširjene, temveč celo sestavljene družine, kjer so živeli skupaj že bratrance in sestrične, strniči in zermani.

Na pomembnost povezovanja ekonomskih in demografskih dejavnikov opozarja večina sodobnih raziskovalcev. Prav to je v raziskavi uspelo Ravnikovi, ki je izjemno lucidno povezala sistem dedovanja s specifičnim oblikovanjem istrske družine in posameznimi intimnimi usodami njenih članov. Usode posameznikov pa so bile, kot v vseh relativno samozadostnih skupnostih, odvisne tudi od tega, kako so bile družbeno definirane njihove vloge v posameznih življenjskih obdobjih, kar je bilo še posebej pomembno za ženske, ki so bile vedno definirane le v od-

Tipična istrska kmečka hiša

nosu do očeta, brata ali moža. Vsebinsko tako moških kot ženskih vlog je bila podrejena predvsem preživetju družine in celotne skupnosti, in iz tega razloga so iz nje odšli tisti, ki jih je takšen, za želje posameznika gluha, prostor dušil.

Moški so se rodili v družino in v njej, razen maloštevilnih izjem, ostajali do svoje smrti. Kadar je bilo v družini premalo sinov, je primanjkovalo delovne sile, kadar jih je bilo preveč, pa so zadnjemu bratu, ko se je želel poročiti, poroko enostavno prepovedali. Ta tako imenovani moški celibat je imel dve pomembni funkciji – družini je priskrbel dodatno delovno moč, obenem pa za nekaj časa odložil delitev skupnega premoženja. V vsaki družini je bil kakšen stric, ki je znal opravljati različna dela, njihova odrinjenost na družinsko obrobje pa je iz njih naredila nekakšne varuhe vaškega izročila, saj je Ravnikova prav v njih našla izjemne pripovedovalce.

Kaj pa ženske? Ko so se njihovi bratje poročali, so v družino prihajale mlade ženske, torej jih za delo niso potrebovali. Za njihovo preživetje je bilo najbolj poskrbljeno s poroko na možev dom. Izplačane so bile s premoženjem, saj bi vsak

del prodane nepremičnine pomenil, da je za delitev med njebrate ostalo manj. Tete niso imele enake ekonomske vrednosti kot strici, zato so se ponavadi kot služkinje zaposlile v Trstu. Nemalokdaj so odšle od doma služiti že kot desetletne, najprej v bližnje vasi, s štirinajstimi leti pa v Trst. Samo tam, kjer ni bilo možkega potomca, hči ni odšla od doma, ampak se je tja priženil njen mož.

Kadar so ženske ovdovele, in to se v tem dogodkov polnem času ni zgodilo poredko, je bilo za preživetje vseh najbolj poskrbljeno, kadar so se poročile z moževim bratom. Kadar so se poročile drugam, so morale otroke pustiti na domu njihovega očeta. Mlade vdove, zapiše Ravnikova, ki so odšle od otrok, in njihovi otroci so med najbolj nesrečnimi liki v zgodovini istrskih družin.

množično izseljevali in so vztrajali na svojih domovih, Ravnikova odgovori, da se to lahko zgodi samo tam, kjer bližina večjega gospodarskega središča omogoča dodaten zaslužek. Vse to pa je Istri dolgo obdobje, vse do konca druge svetovne vojne, omogočal Trst. Za potrebe njegove oskrbe se je med Istrijani razvilo prevoznništvo s prodajo lesa, drv, kamna, oglja, sena, gozdnih sadežev ter kmečkih pridelkov in vina. Doma je ostalo le najnujnejše, vse, kar so lahko prodali v Trstu, so nosili tja. Ženske so vstajale kmalu po ponoči in peš nosile tja mleko, kruh, ki so ga spekle, in jajca, ki so jih zbrale po okoliških vaseh.

Usodno pa so se istrske vasi začele prazniti, ko se je Trst po koncu druge svetovne vojne znašel na italijanski strani meje. Nekdo je rekel, da je bilo, kot da bi jim odrezali glavo – porušene vasi, nobene možnosti za dodatni zaslužek in pomanjkanje hrane. Od leta 1945 do leta 1956 se je iz istrskega zaledja odselila v Trst več kot polovica njegovega prebivalstva. Nekateri so od tam nadaljevali celo v Avstralijo ali Kanado.

Večina vasi je danes praznih, le tu in tam še kdo prebiva. Ko je šlo branje te izjemno zanimive knjige h koncu, sem bila prepričana, da bo Ravnikova na koncu zapisala, da je z izpraznitvijo teh vasi razpadla tradicionalna, za ta del Istre značilna družbena struktura. Toda namesto tega je v načinu bivanja ljudi, ki so se izselili v Trst in druga obalna mesta, prepoznala vpletenost v obnovo mrežo sorodnikov, ki tudi v novem kraju živijo drug blizu drugega. Zares sami pa so tisti redki posamezniki, ki še vztrajajo v osamelih vaseh. Ob večjih vaških praznikih pa se, kar sem tudi sama doživela v izpraznjenih vaseh Benečije in Rezije, vsi sorodniki od blizu in daleč vrnejo na svoje domove.

Z zapisanimi pogovori z domačini je Ravnikova rekonstruirala nekdanje življenje nekake majhne prostora v določenem času tako dobro, da se je mogoče v to življenje dobesedno potopiti in se na nek način srečati z vsakim, še tako majcenim človekom, ki je tam in takrat živel svoje življenje. Vendar pa je bil to le prvi pogoj, ki sam od sebe ne more prispevati ne k razumevanju fenomena praznih istrskih vasi, ne načina oblikovanja družinskega življenja in sorodstvenih vasi v preteklosti, ne vlog posameznih žensk in moških znotraj vasi in družine, ne izjemno pomembne navezave Istrijanov na Trst, predvsem pa ne more pojasniti načina gradnje stavb. Da je vse to lahko pojasnila, je morala hkrati z vsakokratno rekonstrukcijo iskati tiste med seboj prepletene dejavnike, ki so življenje tam in takrat oblikovali na prav takšen in ne drugačen način, in to je največja vrednost te izjemno sodobne in berljive knjige. **Irena Destovnik**

SVATNE PRI PODROŽCI

Ludvik Lesjak - 60 let

Te dni je v Svatnah pri Podrožci v družbi družine, sorodnikov in prijateljev obhajal 60. obletnico znani planinec in pivovarski mojster Ludvik Lesjak, p. d. Temp.

Jubilanta poznamo kot zaslužnega planinskega društvenika in gornika. Leta 1981 je kot prvi v naši planinski organizaciji prejel diplomu in značko za obisk vseh 30 vrhov »Poti prijateljstva« v obmejnih gorah Furlanije-Juljske krajine, Koroške in Slovenije in to v zelo kratkem času, kar je prepričljiv dokaz njegove vztrajnosti in volje. Prav tako zagnan je bil v okviru planinskega društva, kjer je opravljal funkcijo odbornika in bil več let gospodar planinske postojanke »Koče nad Arihovo pečjo« na Bleščeči. Vestno je skrbel za planinski dom in društveno dejavnost in zato pred leti prejel visoko priznanje, srebrno častno značko z diplomu.

Kot smo že omenili, odlikuje Ludvika izredna gorniška žilavost in vztrajnost, ki jo je pokazal tudi s tem, da je naše društvene dvodnevne izlete po navadi opravil v enem dnevu. Medtem ko smo mi še prenočevali v planinskih kočah, je bil on še doma in se zgodaj zjutraj odpravil na pot in zgodilo se je,

da je bil na cilju pred nami. Ludvik je bil vedno v časovni stiski in zato si je prosti čas za ljubljene planine »ukradel« na ta način, kar je nekako razumljivo, saj je poleg poklica oskrboval tudi kmetijo. Zelo zaslužen je tudi za pašniško zadruho Šentjakob, kateri je tudi predsedoval.

Sedaj je Ludvik v zaslužnem pokoju in prepričani smo, da ga bo spet zagrabila nekdanja strast po prelepih gorah in po bližnji Bleščeči, za katero se je tako razdajal.

Našemu jublatu želijo njegovi planinski tovariši mnogo sreče, zdravja in planinskega užitka, čestitkam pa se pridružuje tudi uredništvo Slovenskega vestnika!

L. U.

SLOVENSKI VESTNIK

Sporočilo bralcem!

Zaradi praznika, velikonočnega ponedeljka, boste prihodnjo številko Slovenskega vestnika prejeli dan pozneje, v petek, 4. marca.

VSVOJI zadnji kolumni - pisala sem o tem, kako lahko bolje koristimo svoje moči - sem vam obljubila, da bom pisala še več o izgubljeni energiji, o odgovornosti, ki jo naj prevzamemo zase in o močeh, ki jih imamo in jih včasih le ne koristimo.

Izgubljene so na primer vse tiste energije, ki jih porabimo, ko se primerjamo z drugimi, posebno še z ženskami, ki se nam zdijo (v primerjavi z nami!) perfektni. Recimo, da imate prijateljico, ki vam je res všeč, ki jo občudujete, ker se ji pač vse posreči, ker ima dobrega moža, prijazne in prijetne otroke in ne vem kaj še vse. V primerjavi z njenim se vam zdi vaš vsakdanjik enostavno dolgočasen. Primerjate se torej z njo, nekoliko ste ljubosumne na njeno »srečo«, postajate vse bolj nesrečne s svojo situacijo in še bolj kritične do sebe in do svojega moža ali svojih otrok. Na svojem vsakdanjiku na ta način niste spremenile ničesar: ni postal boljši vaš odnos do partnerja, niti ne tisti do vaših otrok. Vaše tarnanje vam ni »prineslo« boljšega in bolj zanimivega dela in tudi bolj vitke ne boste postale, če bodo vaše misli krožile le okrog perfektne postave vaše prijateljice. Navsezadnje bo

IZ ŽENSKEGA VIDIKA

piše dr. Štefka Vavti

tako trpel morda zaradi vaše ljubosumnosti in nevoščljivosti še prijateljski odnos. Vse energije ste torej na ta način porabile za prazen nič.

Če se vam bo posrečilo prevzeti odgovornost zase in porabiti energije za svoj razvoj,

O izgubljenih energijah

vam bo po vsej verjetnosti v prid tudi rezultat vašega truda.

Kakšen naj bo torej pozitiven (za vas koristen) scenarij zgoraj opisanega primera? Namesto da se ozirate le na prijateljico in njeno srečo, si raje oglejte, kje je mogoče kaj spremeniti na vašem nezadovoljivem vsakdanjiku. Če se nagibate k stalno kritičnemu pogledu na partnerja in na otroke, skušajte na njih čisto zavestno najti tudi pozitivne lastnosti (ki jih ima vsak/a izmed nas!). Poiščite vzroke za konflikte, ki jih imate v družini, pri delu in drugje: če lahko vplivate na dejavnike, ki vam delajo probleme, potem to storite, če ne, pa si dobro

premislite, ali ste na »pravem mestu« - morda bo treba torej nekaj tvegati, si poiskati novo delovno mesto... Analiza vaše nezadovoljive situacije in vaših problemov ni vedno lahka in včasih je potrebno, da aktivno nekaj spremenimo, namesto da le tarnamo in smo nesrečne. V svojem okolju zagotovo poznate ljudi, ki so stalno nesrečni in vendar ničesar ne spremenijo pri svoji situaciji. Če opazite na sebi odtone podobnih vzorcev, bodite tako pogumne, da si ogledate svoje ravnanje in ga - če je potrebno - spremenite.

Prepričana sem, da ima vsaka izmed nas dovolj energije, da v svojem življenju nekaj premakne v pozitivno in konstruktivno smer. Ko boste našle pot, ki vam ustreza, boste lahko črpale iz bolj zadovoljivega življenja in iz nove samozavesti, ki vam bo iz vsega tega zrasla, moči in energije, ki jih boste potrebovale. Ob tem pa boste spoznale navsezadnje tudi svoje zmogljivosti in pogum. Dejstvo je namreč, da imamo v življenju dovolj priložnosti, da storimo nekaj zase in da spremenimo nezadovoljive situacije. Ni nam torej treba običati v vlogi žrtve.

VODORAVNO: 1. voščilo ob zdajšnjem prazniku 14. država na bližnjem vzhodu (gl. mesto Teheran) 15. polovica, polovinka 16. višavje na Sinajskem polotoku, znana po vojnih spopadih 18. italijansko »božič«, (buon ...) 19. Tone Pavček 20. vkopanje 22. primorski naziv za babico 23. največja reka v severni Afriki 24. grška črka 26. najzahodnejši hrvaški otok v Jadranu 28. bolj malo 29. pristaši umetniške smeri dada 32. pripadnica Avarov 34. bajeslovno žensko bitje, ki živi v morju 37. nekdanja znamka angleških avtomobilov 38. kemijski znak za lutecij 39. italijanska denarna enota 41. Olga Avramova 43. naziv francoskega župana v Ilirskih provincah 44. glavno mesto Italije 45. ime slovensko-bosanskega pesnika Babajiža 46. jed ob veliki noči, šunka 48. zgodnji del dneva 50. kemijski znak za aluminij 51. fiktivna vas izpod peresa Frana Milčinskega (Bütalci) 53. enota za merjenje električnega toka 55. pripadnik slovanskega naroda 57. plašna žival domačih gozdov 58. zimsko švicarsko središče 60. predmet, ki je narejen le navidezno, kulisa 62. žival, ki rije pod zemljo 64. čebelji pridelek 66. neumnost, bedarija 68. nizka kuhinjska posoda 70. najznamenitejša slika Leonarda da Vineija 71. okenska navojnica

Križanka za veliko noč

SONJA WAKOUNIG

1	2	3	4		5	6	7	8	9	10	11	12		13
14					15									
16					17		18						19	
			20			21		22					23	
24	25				26		27					28		
29			30					31		32	33			
		34						35						
36			37					38				39		40
41	42			43				44				45		
46							47		48		49			
50						51		52				53	54	
			56		57					58		59		
60				61				62	63			64		65
			66					67	68		69			
70										71				

NAVPIČNO: 1. pomlad 2. naziv za Hercegovca 3. država v srednji Ameriki (El ...) 4. prav tak 5. okrajšava za »operacija« 6. nemški plemiški pridevnik 7. tovarna smučarskih desk na Brnci 8. vodna rastlina z lepimi cvetovi, lokvanj 9. ime pisatelja Cankarja 10. izpad črevesja, tudi po domače »kilogram« 11. osebni zaimek (ž. spol, množ.) 12. predlog 13. velika obvodna ptica 17. drugo ime za Ameriko (Evropa je stari svet) 19. Kekčeva sestra v Vandotovi povesti 21. narečni izraz za lonc 23. zaljubljenost vase, narcizem 25. kazalni zaimek 27. nasprotno od nov 28. ameriški pisatelj (Norman) 30. dodatek k jedem, dišava 31. Ivo Danu 32. zbiralnik za električno energijo, baterija v avtomobilu 33. Vladimir Levstik 35. svetopisemski prerok (Eli) 36. jed, ki mora biti o veliki noči na mizi 40. najmočnejša igralna karta 42. blago za posteljnino 47. pripadnik Hunov 49. katran 51. bližnji sorodniki 52. takšen 54. germanski orel 56. ostra začimba, ki jo naribano dodamo gnjati 57. seksus 59. primorska vlečna žival 61. velika nemška reka 63. okrajšava za »recept« 65. darilo 67. najvišja igralna karta 69. japonska igra na deski (tudi italijansko »ne«)

PRIREDITVE

SOBOTA, 29. 3.

RADIŠE, pred kulturnim domom – SPD Radiše
22.00 Velikonočna baklada

NEDELJA, 30. 3.

LOČE, v kulturnem domu – SPD Jeps-Baško-jezero
20.00 Slavnostna prireditve – 20 let Tamburaški ansambel Loče.
Sodelujejo: Dvojezični zbor, Kvartet Rož, MoPZ SPD »Jeps-
Baško jezero«, Tamburaški ansambel Loče; po koncertu ples;
igra »Trio Agaton«

PONEDELJEK, 31. 3.

VELINJA VAS, pri Knaberlinu – SPD Bilka
10.30 Šahovski turnir

DOBRLA VAS, v kulturnem domu – SPD Srce
19.00 Premiera: »Anton Pomperdon in vsi Pomperdoni«. Igra:
otroška gledališka skupina SPD »Srce« iz Dobrle vasi

ČETRTEK, 3. 4.

ŠENTJAKOB V ROŽU, v Regionalnem centru – Katoliška
prosveta
19.00 Knjižne presoje. Sodelujejo: dr. Silvija Borovnik, Horst Ogris,
dr. Denis Poniž, dr. Barbara Simoniti, Vinko Ošlak – stalni
člani pogovornega kroga

SELE, v farnem domu – KPD »Planina«
19.30 Šolska medicina in/ali alternativna medicina

PETEK, 4. 4.

ŠENTJANŽ V ROŽU, v k & k – k & k in SPZ
19.30 Podijska diskusija »Rundfunkliberalisierung – Kommerzielle
Einfalt oder kulturelle Vielfalt«

SOBOTA, 5. 4.

ŠENTJANŽ V ROŽU, v k & k – AGORA
9.00 »Dva jezika – en radio«. Število udeležencev je omejeno;
prijava: AGORA, Železna Kapla, tel. 04238/558

ŽITARA VAS, v Kumstu
20.00 Koncert avstrijskega pevcu Wilfrieda

NEDELJA, 6. 4.

ŠMIHEL, v farni dvorani – KPD »Šmihel«
11.00 Igra: »Obtoženi volk«. Nastopa: Mladinska gledališka skupina
SPD »Bilka« iz Bilčovsa

ŽELEZNA KAPLA, na pokopališču – Zveza koroških partizanov
11.00 Spominska svečanost. Ob obletnici smrti narodnega heroja
Franca Pasterka-Lenarta

ŠMARJETA V ROŽU, v farni dvorani
19.30 Vigredni koncert »S pesmijo v pomlad«. Sodelujejo: cerkveni
zbor v Šmarjeti, MGV Schneerose, Vokalna skupina VOX iz
Pliberka, Turnersee Terzett

SREDA, 9. 4.

ŽAMANJE 20, pri družini Picej Terezije – Slovenska
gospodarska zveza
19.00 Srečanje gostincev

PETEK, 11. 4.

CELOVEC, v Modestovem domu – PUAK, Mlada EL, KDZ
19.30 »Mladina spoznava avstrijske narodne skupnosti«. Referent:
Branko Lenart

ŠENTJANŽ V ROŽU, v k & k – Zveza slovenskih žena in SPZ
19.30 Podijska diskusija »Pomoč oziroma samopomoč za ženske«.
Predstavitev ženskih iniciativ iz Avstrije, Italije, Slovenije, ki
nudijo pomoč ženskam in otrokom v kriznih situacijah.

SOBOTA, 12. 4.

ŠENTJANŽ V ROŽU, v k & k – k & k in SPZ
9.00 Informacijska miza. Možnosti za osebno informacijo in
izmenjavo izkušenj, police s knjigami

ŠKOCIJAN, v kulturni dvorani Kassl – Kulturno društvo
Škocijan
20.00 Vigredni koncert

NEDELJA, 13. 4.

ŠENTJAKOB V ROŽU, v farni dvorani
15.00 Luč in ljubezen – pesmi in dueti: Franz Schubert, Ludwig van
Beethoven in Johannes Brahms

SREDA, 16. 4.

CELOVEC, Evropska hiša, Reitschulgasse – Club tre popoli
19.00 »Izkušnje s sosedi«. Referent: inž. Vlado Indjić-Sušanj, Zagreb

PETEK, 18. 4.

ŠENTJANŽ V ROŽU, v k & k – k & k in SPZ
20.00 »Zukunft ist, ... wenn man sie trotzdem hat«. Kabaret
Christiana Hoflerja

SREDA, 30. 4.

ŠENTJANŽ V ROŽU, v k & k – k & k in SPZ
19.30 Odprtje razstave »Krivi lov v Karavankah«. Etnološka in
socialno-zgodovinska razstava; »Anton Repnik – risbe in
slike«; je najznačilnejši predstavnik slovenskega naivnega
slikarstva

SOBOTA, 10. 5.

ŠENTJANŽ V ROŽU, v k & k – SPD Šentjanž
20.00 »Večer domačih umetnikov«. Umetniki iz Šentjanža in
okolice se predstavljajo

3. FESTIVAL SLOVENSKE OTROŠKE IN MLADINSKE KNJIGE

Najboljši prijatelji od 15. do 17. aprila 1997

Ljudska šola Šentprimož

■ 15. aprila
8.00–21.00 RAZSTAVA KNJIG
9.00–Juri Muri v Afriki in Tone
Pavček, glasbeno literarno
potovanje z Gabrijelom
Lipušem in Poldetom Bibičem,
Tone Pavček odgovarja na
vprašanja
19.30–20.30 Milena Blažič, večer
za starše – prava knjiga za
pravo starost

■ 16. aprila
10.45–11.30 Thomas Brezina,
avtor bere iz svojih knjig
11.45–12.45 Bernhard Fibich, koncert
»Poj zmenoj / Sing mit mir«

Ljudska šola Železna Kapla

■ 16. aprila
8.00–21.00 Razstava knjig
8.30–9.30 Bernhard Fibich, koncert

»Poj zmenoj / Sing mit mir«
10.00–11.00 Juri Muri v Afriki in
Tone Pavček, glasbeno-literarno
potovanje z Gabrijelom
Lipušem in Poldetom Bibičem
12.00–12.45 Thomas Brezina,
avtor bere iz svojih knjig
19.30–20.30 Milena Blažič, večer
za starše – prava knjiga za
pravo starost

Ljudska šola Božji grob

■ 16. aprila
9.30–10.15 Thomas Brezina
■ 17. aprila
8.00–21.00 Razstava knjig
9.00–10.00 Juri Muri v Afriki in
Tone Pavček, glasbeno-
literarno potovanje
19.30–20.30 Viljenka Jalovec,
večer za starše – prava knjiga
za pravo starost

MLADINSKI DOM

Celovec, Mikschallee 4, vabi na

»mini-domijado«

v sredo, 2. aprila 1997, ob 17. uri.

Tekmovanja v košarki – predtekme.
Sodelujejo dijaški domovi z Bleda, iz Kranja,
Škofje Loke in Celovca.

SPD »JEPJA – BAŠKO JEZERO«

vabi na

slavnostno prireditve

v nedeljo, 30. marca 1997, ob 20. uri
v kulturnem domu v Ločah.

SODELUJEJO Dvojezični zbor, Kvartet Rož, MoPZ
SPD »Jepja – Baško jezero«, Tamburaški ansambel
Loče. Po koncertu ples, igra Trio Agaton.

Jožef Apovnik z Breznice pri
Suhi – rojstni dan in god; Ana
Kežar s Horc – rojstni dan;
Ferdinand Woschitz iz Dol-
nje vasi pri Šmarjeti – 87. roj-
stni dan; Malka Brumnik iz
Šentruperta – 80. rojstni dan;
Janko Male s Kota v Selah –
75. rojstni dan; Pepi Kumer z
Bistrice, Marko Trampuš z
Doba, Helena Hirm iz Vogrč,
Ida Schliesser z Bistrice in Ri-
chard Potočnik iz Grabelj –
rojstni dan; Tomi Jug iz Že-
lezne Kaple – 65. rojstni dan;
Marija Konec iz Celovca –

RADIO KOROŠKA
SLOVENSKE ODDAJE

ČETRTEK, 27. 3.
18.10 Rož – Podjuna – Zilja.

PETEK, 28. 3.
18.10 Kulturna obzorja.

SOBOTA, 29. 3.
18.10 Od pesmi do pesmi –
od srca do srca.

NEDELJA, 30. 3.
6.08 Dobro jutro, Koroška –
Guten Morgen, Kärnten!
/ Duhovna misel
(dr. M. Ostravsky).

18.00 Praznična (P. Zunder)
PONEDELJEK, 31. 3.
6.08 Dobro jutro, Koroška –
Guten Morgen, Kärnten!
18.00 Glasbena oddaja

TOREK, 1. 4.
18.10 Otroška oddaja.

SREDA, 2. 4.
18.10 Glasbena mavrica:
21.04 Večerna

PRAZNUJEJO

rojstni dan in god; Mici Res-
smann z Reke – rojstni dan;
Fini Jurič iz Štebna – rojstni
dan; Eli Schüttelkopf iz Veli-
ke vasi – rojstni dan; Milena
Novak z Obirskega – 30. rojst-
ni dan; Daniela Novak in Šte-
fan Hribar z Obirskega – roj-
stni dan; Pepca Ošina - Bajdl-
nova iz Lepene – 40. rojstni
dan in god; Mihael Schellan-
der iz Žabnice – rojstni dan;
Marija Krassnig iz Dobrle
vasi – rojstni dan; Rudi Kunet

DOBER DAN, KOROŠKA

NEDELJA, 30. 3.
13.05 ORF 2

POZOR!
Začetek oddaje ob 13.05!

PONEDELJEK, 31. 3.
3.30 ORF 2 (Ponovitev)
16.20 TV SLO1 (Ponovitev)

I Vstajenje – začetek novega
življenja; duhovna misel za
velikonočno nedeljo
I Velika noč: največji
cerkveni praznik spremlja
kopica običajev
I Velikonočni izlet: Kobarid v
dolini Soče
I Glasbeni vigredni sprehod
tamburašev iz Loč ob 20.
obletnici obstoja ansambla

Začetek oddaje 30. 3. ob 13.05!

Zdravnik splošne prakse v
Železni Kapli
dr. Štefan Jelen
išče pomočnico za delo v
ordinaciji. Znanje obeh
deželnih jezikov obvezno.
Oglasite se na naslov: 9135
Železna Kapla 6, telefon
04238/8710.

OBVESTILO

Od 1. aprila dalje boste lahko
kupovali slovenski dnevnik
»Delo« v 90 prodajalnah po
vsem južnem Koroškem ter pri
Zadrugah. Prodajna cena bo
12 šilingov za izvod. Naslove
prodajalnih lahko zveste pri
Slovenski gospodarski zvezi,
tel. 0463/50 88 02, faks
0463/50 88 02-4. Dnevnik
»Delo« pa lahko pri SGZ tudi
naročite v abonma, cena na
mesec je 300 šilingov. Časopis
bo dostavljen vsako jutro do 7.
ure zjutraj na dom (od
ponedeljka do sobote).

Ste jurist(ka) ali magister(tra) ekonomskih ved?
Imate mogoče tudi že izkušnje pri podjetjih?
Ste podjetni in angažirani?

Potem ste pravi(a) za nas.

Iščemo sodelavca(ko) s takim
osebnim poslovnim profilom.

Prošnje pošljite na:

ZVEZA Bank r. z. z. o. j., Bank und
Revisionsverband reg. Gen. m. b. H.
Paulitschgasse 5-7, 9020 Klagenfurt/Celovec

SLOVENSKI
VESTNIK

UREDNIŠTVO
Tarviser Straße 16
9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija
tel. 0 46 3/51 43 00-30, 33, 34 in 40
faks 0 46 3/51 43 00 71.
USMERJENOST LISTA seštevek
mnenj izdajatelja in urednikov s
posebnim poudarkom na narodno-
političnem interesu.
UREDNIKI Glavna urednica Sonja
Wakounig; uredniki Jože Rovšek,
Franc Wakounig, Mirko Štukelj
IZDAJATEL IN ZALOŽNIK:
Zveza slovenskih organizacij na
Koroškem, Tarviser Str. 16
9020 Celovec/Klagenfurt
tel. 0 46 3/51 43 00, faks 0 46 3/51 43 00 71
TISK
Založniška in tiskarska družba z o. j.
Drava, Tarviser Straße 16
9020 Celovec/Klagenfurt, Avstrija
tel. 0 46 3/50 5 66, faks 0 46 3/51 43 00 71

NOGOMET – SAK

Ne sistem, odločilni so igralci!

Po dolgem zimskem premoru se bo za veliko noč v regionalni ligi pričelo spomladansko nogometno prvenstvo. SAK se bo v derbiju pomeril proti celovški Austrii, ki zaseda osmo mesto na lestvici. Ljubitelji in ljubiteljice nogometa pa so že rado vedni na nastop SAK pod vodstvom novega trenerja Marjana Pušnika. Ob pričetku prvenstva smo mu zastavili nekaj vprašanj:

Gospod Pušnik, ste novi trener SAK. Bi se na kratko predstavili našim bralcem in bralkam?

Prihajam iz sosednje Koroške, iz Dravograda, kjer živim s ženo in malo hčerkico, na katero sem zelo ponosen. Sem učitelj športne vzgoje in trener nogometa, zaposlen pa sem pri Občinski športni zvezi v Dravogradu. Že v otroških letih sem vžljubil nogomet, igral pa sem pri različnih klubih v Sloveniji. Sem še relativno mlad in moram priznati, da brez ženinega razumevanja ne bi mogel opravljati tega obširnega dela.

Trener SAK Marjan Pušnik

Od novega leta dalje pa treniram SAK, s katerim sem že dalj časa povezan. Že poprej sem z zanimanjem spremljal slovenski šport tostran Karavank.

Kako so potekale priprave in kako ste zadovoljni z moštvo?

S pripravami smo začeli pravočasno. Delavnost moštva je na nivoju in vsi se trudijo. Žal pa je kader številčno omejen. Veliko se tudi pogovarjamo, ker je pač tudi

sporazumevanje in komunikacija znotraj moštva in med njim in trenerjem zelo pomembna. V mojem sistemu pa je tako, da so v prvi vrsti pomembni in odločilni igralci. Ta sistem sicer ni moj in tudi nov ni. Enim prija, druge moti, novosti pač nekateri le počasi sprejemajo. To je normalno. Trudili se bomo igrati čim hitreje, povezano in borbeno.

Prva tekma v spomladanskem delu prvenstva bo v nedeljo doma proti celovški Austrii. Kaj pričakujete?

Moštvo iz Celovca poznam, ker sem ga že nekajkrat spremljal in opazoval pri igri. Derbi pač vedno odločajo malenkosti kot npr. trenutna motiviranost. Sem optimist in pričakujem tri točke.

Kaj je Vaš cilj za vigredni del prvenstva?

Moje delo si predstavljam dolgoročno in uspehi se bodo pokazali šele čez pol leta ali leto. Cilj je vključiti kakega sposobnega mladega igralca v moštvo oziroma ekipo pripraviti na jesensko prvenstvo tako, da bomo lahko začeli na skupnih temeljih.

Hvala za pogovor in veliko uspeha!

M. Š.

VIGREDNE TEKME SAK

petek	4.4.	19.00	Wels – SAK
nedelja	13.4.	17.00	SAK – SV Beljak
sobota	19.4.	17.00	Rohrbach – SAK
nedelja	27.4.	17.00	SAK – Pöllau
nedelja	4.5.	16.00	Pliberk – SAK
nedelja	11.5.	17.00	SAK – St. Florian
nedelja	18.5.	17.00	SAK – Wolfsberg
sobota	24.5.	17.00	Voitsberg – SAK
sreda	28.5.	18.00	SAK – Trg
sobota	31.5.	17.00	Leibnitz – SAK
sobota	7.6.	17.00	SAK – Esternberg
sobota	14.6.	17.00	Gratkorn – SAK

Prvenstvena tekma
SAK – Austria Celovec
 v nedeljo, 30. 3. 1997
 ob 16. uri
 na celovškem stadionu.
 Vabljeni!

ŠPORT V ZAMEJSTVU

Jure Kufersin spet predsednik ZSSDI

TRST/CELOVEC. Na občnem zboru Združenja slovenskih športnih društev v Italiji – strešni organizaciji, v katero je včlanjenih 46 slovenskih športnih društev s približno 7000 aktivnimi člani, od katerih je nad 2500 tekmovalcev, nad 3000 rekreativcev, 700 odbornikov, 350 trenerjev oz. športnih strokovnjakov ter nad 300 otrok, je bil vnovič potrjen kot predsednik Jure Kufersin.

Kufersin, ki je že pet let na čelu ZSSDI in bil edini predsedniški kandidat, je dobil 79 odstotkov oddanih glasov. Vodstvo je bilo prvič izvoljeno po pravilih, ki jih določa italijanski olimpijski komite CONI, katerega član je leta 1996 postal ZSSDI.

V izvršni odbor so bili še izvoljeni dosednji člani Mario Šušteršič, Ivan Peterlin in Marko Lutmann, novi člani pa so Gorazd Pučnik, Mirijam Žagar in Andrej Brisco. Za predsednika nadzornega odbora pa je bil izvoljen Radivoj Pečar.

Novoizvoljeni odbor pomeni uravnoveženo vodstvo, ki zagotavlja na eni strani programsko kontinuiteto, na drugi pa perspektivno kadrovske prenovo strešne športne organizacije. Le-ta je bila – kot vse ostale manjšinske organizacije v Italiji – prav tako močno prizadeta od velikih sprememb, ki so v zadnjih letih in mesecih pretresle slovensko manjšino in njene ustanove in organizacije.

Za Slovensko športno zvezo (SSZ) na Koroškem je občini zbor pozdravil njen poslušni tajnik Ivan Lukan, ki je še posebej poudaril novo kvaliteto sodelovanja med slovenskimi zamejskimi strukturami. Izrekel se je za še tesnejše sodelovanje med SSZ in ZSSDI in realizacijo čimveč skupnih projektov. Pomembno pa da je tudi skupno in usklajeno nastopanje zamejskih športnih struktur nasproti Sloveniji, je še dodal Ivan Lukan.

I. L.

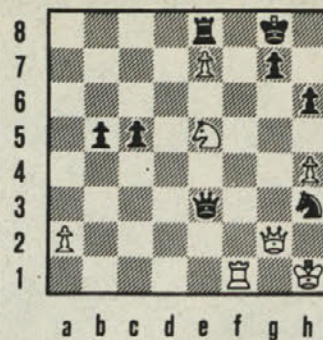
ŠAHOVSKI OREH ŠTEV. 69

Silvo Kovač

GULJKO – GRIGORJAN / SZ 1971

Beli kmet na e liniji je prodril na sedmo vrsto in beli skakač ga lahko zavaruje s potezo 1. Sg6. Toda beli, ki je na potezi, je v nastali poziciji

videl še krajšo in učinkovitejšo pot do zmage. Že prva poteza belega razkrije zamisel, po kateri črnemu kralju ni več pomoči!

Rešitev štev. 68

Prodor skozi črno obrambo je mogoč samo s potezo 1. Th6:+, saj je črna dama preveč oddaljena od akcije belih figur. Po 1...Lh6: sledi 2.De5:+. Napadenega kralja lahko zaščiti le črni lovec 2...Lg7, vendar pa ima bela dama sedaj odprto h linijo 3.Dh2+ in črni je po 3...Lh6 4.Dh6: matiran!

ALPSKI SMUČAR DANIJEL UŽNIK

»Vrhunski šport ni samo sladek...«

Bil je krasen, topel in sončen spomladanski dan, ko sem se odpravil na obisk k Danijelu v Šentjanž. Termina za pogovor ni bilo enostavno dobiti, ker je veliko na poti z elegantnim avtom znamke Renault, ki mu ga je podarilo avtopodjetje Rausch iz Borovelj. Z njim pa je v zadnjih dveh mesecih prevozil nad 12.000 km po različnih evropskih državah, kjer se je udeležil FIS tekmovanj in tekem za evropski pokal. Še med razgovorom pa je moral seči po handyju in dobil sporočilo, da mora naslednji dan na tekmovalje v Italijo.

Začeti je treba zgodaj

Pogovoru s simpatičnim, vendar od dolge sezone nekoliko utrujenim Danijelom sta prisostvovala tudi njegova mati in oče Erih, ki je Danijela že v starosti dveh let jemal na smučanje na Šentjanške Rute, kjer je treniral naraščaj ŠD Šentjanž. S šestimi leti je Dani-

jel pričel s tekmovanji in postal dvakrat skupni zmagovalec otroškega pokala Tyrolia. Po zaslugi očeta se je od vsega začetka osredotočil na smučanje, nekaj časa pa je igral tudi nogomet. Z enajstimi leti je bil sprejet v deželni kader, od tedaj dalje se je udeleževal domačih, vseavstrijskih in mednarodnih tekmovanj. S šestnajstim letom je vstopil v ÖSV, mladinski kader. Od leta 1995 pa je član B kadra, skupno s Korošcem Curro in Schönfelderjem.

Brez trdnega upanja in dela ni uspeha

Njegov način življenja je v primerjavi z njegovimi sovrstniki zelo asketski. Alkohol in cigareta med treningi in tekmovanji, prav tako v prostem času,

ROJEN: 4. aprila 1977 • VELIKOST: 177 cm
 • TEŽA: 74 kg • HOBIJI: tenis, nogomet
 • NAJLJUBŠE ČTIVO: športni magazini, Slovenski vestnik • NAJLJUBŠA GLASBA: rock
 • NAJVEČJA ŽELJA: zdravje in sodelovanje na svetovnem prvenstvu

pri ÖSV (Avstrijska športna zveza) nista zaželjena. Seveda tu pa tam naredi kak požirek piva ali vina. V tej sezoni služi vojaški rok v Salzburgu, hkrati

pa vozi na tekmovaljih, kar je pač optimalno. Kot član ÖSV se mora udeležiti posebnega kondicijskega treninga, za tehniko pa so mu na razpolago štirje trenerji, za vsako disciplino po eden. Snežni treningi jeseni so na domačih ledenikih, v Švici in na Norveškem. Kot poklicni športnik mora plačati ÖSV tudi članarino, ta pa prevzame stroške za prenočitve (hotel) in trening. V prostem času pa tudi sam trenira. V vrhunskem športu štejejo samo dobre uvrstitve, šele te omogočajo pridobitev različnih sponzorjev in s tem tudi boljši zaslužek. Tudi Danijel ima več sponzorjev, najpomembnejši pa so:

podjetje ELAN, ki mu daje na razpolago smučarski material, firma Tyrolia, avtopodjetje Rausch in Posojilnica iz Borovelj ter razne firme za smučar-

ske opremo (čevlji, palice, čelade, obleke, maže itd.). Vsak športnik pa si mora sam poiskati sponzorje. Med najbolj značilnimi pa so njegovi starši, ki ga podpirajo z vsemi močmi, oče Erih pa ga tudi spremlja, če mu to čas dopušča, na tekmovaljih. V prostem času, ki je pičlo odmerjen, sodeluje pri domačih tamburaših.

Cilji za prihodnost

Njegov največji cilj in to je cilj vsakega vrhunškega športnika v alpskem smučanju, je sodelovanje v svetovnem pokalu. Predpogoj za vstop pa je mesto med prvimi tremi v B kadru. V tej sezoni je prvič startal za evropski pokal in se v B moštvo uvrstil na peto mesto. Po njegovi oceni je to kar lep uspeh. Njegova najljubša disciplina pa je superveleslalom, največji cilj za prihodnjo sezono pa uvrstitev med prve tri in vstop v A kader. Danijelu, ki pred tekmovanji ne pozna strahu in nervoze, to tudi želim.

M. Š.

KOROŠKO ŠAHOVSKO PRVENSTVO

Remi in poraz ekip SŠK »Obir« II in SŠZ II

Šahovski ekipi SŠK »Obir« II in SŠZ/Posojilnice Borovlje II sta konec tedna nastopili v prvenstvu v 4. razredu B in C.

Kapelčani so igrali proti tretjemu moštvu Pošte iz Celovca in iztržili neodločen rezultat 2,5 : 2,5, slabše pa se je godilo šahi-

stom SŠZ, ki so v Bilčovsu podlegli drugi ekipi iz Weitensfelda z 1,5 : 3,5.

Moštvo SŠK »Obir« je z remijem uspešno ubranilo pozicijo sredi lestvice, SŠZ II pa je na predzadnjem mestu.

Za SŠK »Obir« II so tokrat točkovali: novinec Jošt Johannes (1), Peter Jammer, Manfred Topar in Thomas Soukup (vsi remi), za SŠZ/Posojilnica Borovlje II pa mladinec Roman Weber (1) in Borut Živkovič (remi).

I. L.

Slovensko prosvetno društvo »BILKA« vabi na
ŠAHOVSKI TURNIR
 31.3. (velikonočni ponedeljek)
 1997, pričetek ob 10.30,
 v gostilni Knaberle, v Velinji vasi.

Skupine: turnirski igralci, amaterji, mladina in šolarji.
 Prijavnina za odrasle je 120, za mladino pa 70 šilingov.
 Zmagovalci prejmejo lepe nagrade!

Informacije in prijave:
 Robert Hedenik,
 telefon 042 28/3185

Ekipa SŠZ/Posojilnica Borovlje II

SMUČARSKI POLETI

Planica svetovnih rekordov

Naj si reče kdo kar hoče. Planica v trikotu ob avstrijsko-italijansko-slovenski meji je slovenski zimskošportni simbol, je nacionalni ponos. Planica poveže Slovence bolj kot vsi politični govori, je največji promotor Slovenije. Toliko ljudi lahko zbere na enem mestu samo še papež. Planica pa tudi vedna znova preseneča z rekordmi. Pa ne le s tistimi v daljini poletov, tudi onimi, povsem organizacijske in človeške narave.

Prvi rekord je bil nedvomno uspeh prirediteljev, da so po toliko toplih dneh, ko je pobralo ves sneg, sploh uspeli pripraviti skakalnico. Delegat FIS, strogi Avstrijec Paul Ganzenhuber, je že prvi dan izjavil, da je 99 odstotkov prirediteljev v takih pogojih ne bi uspelo pripraviti. Zanj so z visokogorskega Vršiča navozili kar preko tisoč kubikov snega. Planiški rekord je tudi udeležba gledalcev. Menda jih je bilo po številu prodanih vstopnic kar okrog 120.000. Kaj takega lahko pričakujemo samo še na Norveškem. Žal pa

ti gledalci norveškega zglada niso dosegli pri navijanju za tekmovalce. Žvižganje Dietru Thomi, največjemu konkurentu slovenskega junaka Primoža Peterke, jim seveda ni v čast.

Tiste, v zgodovino smučarskih poletov zapisane rekorde pa so postavljali tekmovalci. Že v sobotnih poskusnih skokih sta bila v petih minutah dosežena dva nova rekorda. Najprej je doslejšnji svetovni rekorder Bredesen (209) poletel na 210 metrov, takoj za njim pa njegov rojak Norvežan Ottesen na 212 metrov. Navdušenje obeh je bilo nepopisno, gledalcev pa tudi, čeprav so si želeli, da bi to uspelo Slovencu Primožu Peterki. Ta pa zaradi padca v soboto in precejšnjih bolečin sicer ni presegel 200-metrskih znamke, je bil kljub temu prvi dan četrti in s tem z velikim naskokom osvojil veliki kristalni globus svetovnega pokala, drugi dan pa se je v posebnem tekmovanju za smučarske polete povzpел na drugo stopničko, v skupnem seštevku pa tudi osvojil piramido. In še dva državna rekorda: Avstrija – Widhölzl, 205, in Slovenija – predskakalec Goran Janus, 205,5 metra.

J. R.

Vesele velikonočne praznike

POSOJILNICA-BANK

ZVEZA BANK

ZADRUGA-market